

novinky z radnice

foto: Matúš Plecho, dvojnásobný držiteľ Hlavnej ceny fotografickej súťaže Genius loci Trnava

mesto Trnava ■ ročník XXI ■ číslo 6 ■ júl 2010 ■ Nepredajné!

Stačí íst vpred?

Dva mesiace zamoruje more v Mexickom zálive tečúca ropa. Spočiatku dvanásť až devätnásť tisíc barelov čierňavy ničilo denne morský a podmorský svet.

No nielen ten. Najväčšia havária znehodnotí ľuďom na desiatky rokov ich kvalitu života. A miliónom živočíchov i organizmov zahubila existenciu úplne. Civilizácia, s jedinou túžbou po zisku za každú cenu, ignorujúc iných i život sám, prináša čoraz viditeľnejšie ovocie. Jablká zániku. Vytláčajú prirodzenosť a prinášajú smrť.

Niekoľko rokov zamoruje na Slovensku ľudské vzťahy, ducha i myslenie čierňava povrchnosti, ohovárania, poloprávd, rozkrádania a klamstiev.

Tečie nekontrolovane médiami i medzi jej tvorcami. Sú nimi nielen politici, ale často i my sami. Arogancia, presadzovanie vlastnej pravdy, nedôvera a výsmech hodnôt, nenápadne, ale o to dôkladnejšie rozkladajú slovenskú spoločnosť. Nepomáhajú ani reči o národe, ak to, na čom pred rokmi Slováci obstáli, je uplatňované iba ako folklór či vymedzovanie sa voči iným.

V prípade Mexického zálivu i domácej reality sme si zvykli. Zužujeme si obzor a zatlačáme pamäť v naivnej viere, že uchránime vlastný piesok.

No i tam sa bezmocne prizierame a nadávame, poukazujúc na iných. Sami sme súčasťou mechanizmu civilizácie i slovenských pomerov. Kolieskami v súkolesí povrchnosti. Podľahli sme podmanivej rýchlosti, keď netreba myslieť či domýšľať dôsledky. Stačí íst vpred. Spoliehame sa na odborníkov a na vedcov, ktorých ženie podobná predstava. Úspech a uznanie za každú cenu. Presadiť sa na úkor iných. Úsilie i zhon zastrešuje vízia bezbolestného a bezproblémového života. Prehliadame, že taký nikdy nebol a nemôže byť. Taká je iba smrť.

V upriamení na pochybný idealistický horizont „ničnerobenía“ nám z obzoru uniká reálny život. Ľudský, dotýkajúci sa bolestne i príjemne tela i duše.

Nepredstaviteľný bez prekonávania problémov, hľadania východísk a dorozumenia, v úcte k neuchopiteľným zdrojom života.

Firma, ktorá spôsobila morskú katastrofu, týždne pracovala na zastavení úniku a šírenia ropy. Odráta si to zo ziskov.

Záhubu a ničenie prekrývame peniazmi. I vlastné svedomie.

Podobne ako pri zamorovaní ľudských vzťahov a slovenského kultúrneho prostredia. Zakrývame dôvody, širiteľov i vlastné viny.

Dokedy ostaneme prizierajúcimi sa pozorovateľmi, ľahostajní voči šíriacej sa devastácii spoločenského života, slobody bez zodpovednosti?

Za naše zlyhania doplácame nielen my, ale hlavne mladá generácia. Vracia nám tú istú mincu. Dezorientáciu, aroganciu, stratu hodnôt i autorít. Predpoklady zdravej spoločnosti, akými sú dôvera, čestnosť a zodpovednosť, necítiať.

Majú ich od koho prebrať?

Nové ihriská Pod Agátkou a za daňovým úradom

Mestská samospráva odovzdala do používania nové detské ihrisko Pod Agátkou na Hlbokej ulici. Len dážď už môže brániť trnavským deťom, aby preskúmali a využili všetky možnosti nových hracích prvkov z agátového dreva.

Každá hračka na ihrisku má vlastné a veselé meno. Je tam hracia zostava „Pevnosť“, pieskovisko s posuvným krytom, jedna pružinová hojdačka – „Pernikový domček“, dve pružinové hojdačky – „Koníky“, jedna vahadlová hojdačka „Trámik“, kolotoč „Čamrda“, domček na hranie „Šmoula“, tabuľa na kreslenie „Čarbalka“ a šmykľavka zo svahu „Šupinka“. Nechýbajú dve kruhové lavičky okolo stromov, tri parkové lavičky s operadlami, jeden stôl s obojstrannou lavicou a plastový smetný kôš v podobe žaby.

V čase uzávierka tohto vydania vrcholili ukončovacie práce aj na novom veľkom detskom ihrisku za sídlom Trnavského samosprávneho kraja, kde budú slúžiť deťom finske a švédske hracie prvky odolné voči vplyvom počasia. Na ploche ihriska je deväť parkových lavičiek a okolo kmeňov stromov aj dve kruhové. Ani tu nebude chýbať „rozprávková“ smetná nádoba v podobe medveďa.

Na veľkej odpočinkovej zóne je umiestnených 15 lavičiek a 4 nádoby na odpadky. Ďalších 6 lavičiek a 4 nádoby na odpadky je medzi oplotením Základnej školy na Spartakovej ulici a chodníkom k zimnému štadiónu. Dovedna je na území za daňovým úradom 33 parkových lavičiek, 4 kruhové lavičky okolo kmeňov stromov na ihriskách a 10 odpadkových nádob.

Ozelenenie veľkej odpočinkovej zóny pozostáva z tisu obyčajného, travín a trvaliek vo štvorcach pod už vysadenými stromami – voňavými ambrovníkmi s listami pripomínajúcimi javor a platanmi. Trvalky budú vysadené na celkovej ploche do 1 000 m².

Zaujímavou súčasťou ozelenenia tejto plochy je aj labyrint, vytvorený z kříkov hrabu, ktorý však nadobudne dostatočnú výšku a hustotu až o niekoľko rokov.

Poslednými prácami mali byť terénne úpravy, zatrávenie plochy a vysadenie živého plota z hrabu na vonkajšom obvode ihriska. Celkové orientačné náklady na revitalizáciu verejného priestranstva za daňovým úradom sú 536 746 eur.

-r-

Prímestské tábory pre prázdninujúcich školákov

Prímestské tábory s množstvom zaujímavých aktivít pripravili pre prázdninujúcich školákov pedagogickí zamestnanci trnavských základných škôl a animátori z občianskych združení detí a mládeže. Deťom ponúkajú nielen priestor na hru ako to bolo v minulých rokoch na prázdninových školských dvoroch, ale komplexne, zaujímavovo a aktívne naplnený čas v tých dňoch, keď sa ich rodičia musia venovať svojim pracovným povinnostiam.

Prímestský tábor v Základnej škole na Atómovej ulici bude zameraný na spoznávanie svojho mesta a okolia s cieľom naučiť deti vážiť si a chrániť historické pamiatky, vytvorí v nich kladný vzťah k životnému prostrediu a ľuďom, ktorí sú zdravotne postihnutí. Súčasťou aktivít bude návšteva jazdeckého oddielu na Kačine, celodenné výlety na Červený Kameň, na Katarinku, ukážka činnosti šermiarskeho oddielu, návšteva domu pre seniorov v Trnave a diskotéka.

Tábor v Základnej škole na Spartakovskej so Spoločenstvom Hrubáci ponúka päť dní zábavy a netradičných hier. Deti budú mať možnosť vytvoriť si netradičné výrobky v tvorivej dielni, navštíviť ZOO, budú si môcť vyskúšať horolezeckú stenu a mnohé iné atrakcie.

Športovo-turistické aktivity spojené s tvorivými dielňami ponúka prímestský tábor v ZŠ na Ulici Jána Bottu, na Vančurovej ulici pripravujú pre deti prehliadku kultúrno-historických zaujímavostí mesta, výlety do okolia a Bratislavy a na záver aj „opekačku“ so sladkým prekvapením.

Prímestský tábor chystá aj Domka – Združenie saleziánskej mládeže v priestoroch saleziánskeho strediska na Kopánke s cieľom priblížiť deťom prírodu pomocou zaujímavých hier a aktivít v duchu príbehu o chlapcovi, ktorý žije vysoko v horách, kde ho otec učí rozumieť prírode a životu v nej.

Spoločenstvo Tulipánci pripravuje prímestský tábor v spolupráci so školou na Ulici Maxima Gorkého. Pre deti je tu pripravený športovo-zábavný program obohatený výletmi na atraktívne miesta v Trnave i okolí.

Náplňou tábora v škole na Ulici Kornela Mahra je poznávanie okolia a histórie mesta – výlety do Smoleníc, na Budkovú, na ranč do Galanty, do Kamenného mlyna, orientačné a pohybové hry, tvorivé aktivity. Podobnú ponuku majú aj v tábore pripravenom v škole na Námestí Slovenského učeného tovarišstva.

Kalokagatia – CVČ pripravila tradičný pouličný futbal na asfaltovom ihrisku Slávie – AŠK a podobne ako v minulých rokoch, aj štyri júlové prímestské tábory s rozličnou náplňou.

Základná škola s materskou školou I. Krasku v Trnave – Modranke bude vzhľadom na svoje umiestnenie v tichej, takmer prírodnej lokalite ponúkať deťom naďalej aktivity formou prázdninového školského dvora. Viac o tomto areáli sa dozviete v článku na 5. strane. -r-

V SKRATKE

■ V auguste otvoríme po deviaty raz Trnavskú bránu

Mesto Trnava v spolupráci s Medzinárodným Vyšehradským fondom organizuje už deviaty ročník medzinárodného folklórneho festivalu Trnavská brána za účasti folklórnych súborov z Česka, Poľska, Maďarska a Slovenska. Novinkou bude účasť folklórnych súborov z Litvy a Taiwanu a detský dvor na radnici. Ako je už zvykom, atraktívne bude opäť aj vyvrcholenie festivalu, tento raz v podobe tanečno-divadelného predstavenia Slovenského divadla tanca Carmen v choreografii Jána Ďurovčika. Kompletný program tohtoročnej Trnavskej brány prinesieme v augustovom vydaní.

■ Fraj dej v prome

– novinka kultúrneho leta pre mladých

Fraj dej v prome je názov programovej novinky tohtoročného kultúrneho leta v Trnave. Mestská samospráva ju pripravila

s cieľom ponúknuť mladým ľuďom priestor na prezentáciu pred domácim publikom a vytvoriť príjemnú piatkovú akciu v neformálnom prostredí promenády. Počas júlových piatkových večerov sa Bernolákovom sade v predstavia publiku mladé trnavské kapely a zároveň sa uskutočnia zaujímavé exhibície športového „pouličného“ umenia na skateboarde, korčuliach a bicykloch bmx aj s možnosťou vyskúšať si „vlastnonožne“ možnosti tohto náradia.

■ Stredoveké bašty Trnavy opäť ožívajú

Dve skupiny historického šermu z Trnavy – Trnavský šermiarsky cech a Kompánia trnavských žoldnierov pripravili v spolupráci s mestskou samosprávou atraktívne prekvapenie pre Trnavčanov a návštevníkov mesta s príznačným názvom Stredoveké bašty Trnavy opäť ožívajú. Počas tejto letnej sezóny bude v dvoch baštách mestského opevnenia prezentovaný stredoveký život, výzbroj a výstroj obrancov

mesta. V replike stredovekej vojenskej kuchyne z druhej polovice 14. storočia sa bude priamo pred očami divákov zarábať cesto na chlebové placky, ktoré budú mŕť i ochutnať. Nebude chýbať nevšedný odborný výklad a praktické ukážkami boja chladnými zbraňami z obdobia vrcholového a neskorého stredoveku. Účinkujúci budú oblečení do verných rekonštrukcií kostýmov z obdobia 14. a 15. storočia. Vo večerných hodinách podfarbia atmosféru plamene fakiel a stredovekých lúčok. Sprístupnenie bást mestského hradného opevnenia a interaktívne ukážky zo života našich predkov ponúknu divákovi jedinečnú možnosť nahliadnúť „naživo“ do histórie mesta Trnavy.

■ Rekonštrukcia Ružovej ulice

Odbor investičnej výstavby začal rekonštrukciu Ružovej ulice v Trnave na úseku od Tulipánovej po Ulicu 9. mája. Súčasná šírka komunikácie a chodníkov ostane zachovaná, časť pôvodného asfaltového krytu komunikácie bude odfrézovaná a položená nová vrstva asfaltobetónu. Z chodníkov bude odstránený pôvodný povrch z liateho asfaltu a nahradený betónovou dlažbou. Príbudne nový bezbariérový priechod pre chodcov s doplnujúcim vodorovným dopravným značením. Práce by mali byť ukončené do polovice júla.

■ Nové parkovisko na Clementisovej ulici

Odbor investičnej výstavby mestského úradu začal stavať nové parkovisko pri bytovom dome na Ulici Vladimíra Clementisa 61 – 66. Vznikne tu 68 kolmých parkovacích státí vrátane miest vyhradených pre imobilných. Bude vybudovaná nová prístupová komunikácia z asfaltobetónu s chodníkmi z betónovej dlažby, nový priestor pre kontajnery, nové verejné osvetlenie a uskutočnia sa aj sadové úpravy. Namiesto stromov, ktoré museli byť vyrúbané v súvislosti s výstavbou parkoviska, budú vysadené nové listnaté stromy, živý plot a trávnik.

■ Nové parkovacie miesta aj v Modranke

Devätnásť nových parkovacích miest príbudne aj v Trnave – Modranke. Odbor investičnej výstavby mestského úradu začal v júni práce na obnove verejného priestranstva na Pútnickej a Dedinskej ulici. Pred obchodom

s potravinami bude vybudovaných sedem parkovacích miest, na ľavej strane Pútnickej ulice deväť miest a pred farským úradom tri miesta. Na pravej strane Pútnickej ulice od farského úradu po vstup do reštaurácie bude nový chodník, rovnako aj pred obchodom s potravinami a pokračovať bude po Dedinskej ulici až po vstup do požiarnej zbrojnice. Priechody cez komunikácie budú bezbariérové a osadené bude aj nové trvalé dopravné značenie. Kvôli prehľadnosti križovatiek ostanú pri parkoviskách iba zatravnené plochy, na Dedinskej ulici však budú vysadené kríky a štyri alejové stromy.

■ Nové chodníky na Slnecnej a Komenského

Mestská samospráva chce do konca júla zrekonštruovať chodníky na Slnecnej a Komenského ulici v Trnave. Na južnej strane Slnecnej ulice v časti od Ulice J. Hajdóczyho po Ulicu J. Hlubika budú vybrané jestvujúce konštrukčné vrstvy a obrubníky a nahradené novými, s vrchným krytom z betónovej dlažby. Predpokladané náklady na stavbu sú približne 115 000 eur.

Rovnaké práce sa uskutočnia na oboch stranách Komenského ulice v úseku od Študentskej po Ulicu J. Fándlyho, kde sa predpokladajú náklady na realizáciu približne 73 000 eur.

■ Nové okná a stena v škole na Atómovej

Odbor investičnej výstavby začal v júni uskutočňovať stavebné úpravy v Základnej škole na Atómovej ulici. Nové okná budú v triedach na východnej strane druhého a tretieho nadzemného podlažia pavilónu C a na južnej strane chodby druhého nadzemného podlažia, na východnej strane tohto pavilónu nahradí nová presklená stena pôvodnú „kopilitovú“. Ďalšie nové okno príbudne aj na severnej strane druhého nadzemného podlažia pavilónu B. Súčasťou obnovy budú aj omietkarské a maliarske práce.

■ Dopravný deň v škole na Spartakovskej

Dopravný deň pre deti pripravila mestská samospráva 21. júna v Základnej škole na Spartakovskej ulici v Trnave. Podujatie sa uskutočňuje ako súčasť projektu PRO.MOTION, ktorý Mesto Trnava implementuje od

roku 2007 v rámci programu Inteligent Energy Europe DG TREN s cieľom podporovať energeticky nenáročné druhy dopravy.

Náplňou dopravného dňa bolo oboznámene dieť s základnými pravidlami cestnej premávky, s jednotlivými druhmi dopravy a ich vplyvov na životné prostredie a prak-

tické precvičenie zručností v jazde na bicykli na malom dopravnom ihrisku, ktoré sa vybuduje na spevnej ploche v areáli školy.

Na dopravnom dni sa podieľali aj príslušníci mestskej polície, ktorí zabezpečili dozor a výklad so základnými pravidlami cestnej premávky.

-r-

Projekt na zlepšenie kvality ovzdušia

Mesto Trnava 15. júna tohto roku uzatvorilo s Ministerstvom životného prostredia SR zmluvu o poskytnutí nenávratného finančného príspevku na realizáciu projektu Zlepšenie kvality ovzdušia nákupom čistiacej techniky pozemných komunikácií v rámci operačného programu Životné prostredie.

Celkové oprávnené výdavky na uskutočnenie projektu sú 527 051 eur, ministerstvo poskytne mestu na tento účel nenávratný finančný príspevok do výšky 500 698,45 eur.

Cieľom projektu je znížiť množstvo nebezpečných látok uvoľňujúcich sa do ovzdušia zvýšením kvality celoročného čistenia miestnych komunikácií v Trnave. Na uskutočnenie tohto cieľa budú zakúpené tri technológie na čistenie miestnych komunikácií – malý a stredný zametač a podvozok s cisternou na vodu. Zametače účinne pomôžu pri odstraňovaní zimného posypu a iných nebezpečných látok uvoľňujúcich sa do ovzdušia z vozovky a s pomocou cisterny sa zintenzívni aj zmývanie a kropenie miestnych komunikácií. Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou, Európskym fondom regionálneho rozvoja. www.opzp.sk

Rekonštrukcia a modernizácia školy na Gorkého

Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR ako riadiaci orgán Regionálneho operačného programu schválilo Mestu Trnave nenávratný finančný príspevok vo výške 1 381 832 eur na realizáciu projektu Rekonštrukcia a modernizácia

zácia Základnej školy M. Gorkého 21 v Trnave. Celkové oprávnené výdavky na realizáciu aktivít projektu predstavujú sumu 1 454 560 eur. Cieľom projektu je zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb v základnej škole, zlepšiť podmienky na realizáciu vzdelávacieho procesu prostredníctvom zníženia energetickej náročnosti školského zariadenia, zjednodušiť telesne postihnutým prístup k vzdelaniu a rozšíriť možnosti moderného vzdelávania s využitím informačno-komunikačných technológií. Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou, Európskym fondom regionálneho rozvoja. www.ropka.sk

Zariadenie na zhodnotenie odpadov

Ministerstvo životného prostredia SR ako riadiaci orgán operačného programu Životné prostredie schválilo Mestu Trnave nenávratný finančný príspevok vo výške 3 077 867 EUR na realizáciu projektu Zariadenie na zhodnotenie odpadov Trnava – 2. etapa výstavby.

Celkový rozpočet projektu je 3 239 860 eur, mesto sa na jeho financovanie podieľa piatimi percentami. Cieľom projektu je zvýšenie množstva upravených odpadov vybudovaním zariadenia na výrobu tuhého alternatívneho paliva v obci Zavar.

www.enviro.gov.sk

www.opzp.sk

Projekt je spolufinancovaný Kohéznym fondom, Európskou úniou, Európskym fondom regionálneho rozvoja.

Deti v modranskej škole sú pyšné na školský dvor

Okrúhlu polstoročnicu si v júni pripomenula Základná škola s materskou školou v miestnej časti Modranka na Ulici Ivana Krasku.

Táto časť Trnavy má viac ako dva a pol tisícobyvateľov, a keďže pribúdajú mladé rodiny, tak sa logicky do pozornosti dostáva aj tamojšia materská a základná škola. Okrúhle výročie oslávili žiaci, pedagógovia a rodičia kultúrnym programom v modranskom kultúrnom dome, kde privítali bývalých pedagógov, hostí a občanov Modranky. Súčasťou osláv bola aj obhliadka školy s predstavením zmien a úprav z posledného obdobia.

Okrem postupnej obnovy budov financovanej z rozpočtu mesta boli prezentované aj úpravy školského dvora realizované v tomto školskom roku. Ako sme sa dozvedeli,

školský dvor majú radi najmä mladší žiaci a škôlkari, nielen pre možnosti na pohyb, ale aj rôzne novinky, ktoré umožňujú jednoduchou a nenútenou formou nadobúdať poznatky z prírodopisu i z ďalších predmetov, či vychutnať si atmosféru vyučovacej hodiny v miestnom altánku. A práve ten stál na začiatku ďalších spoločných aktivít rodičov, pedagógov, technických pracovníkov a vedenia Základnej školy s materskou školou pod vedením riaditeľky Daniely Pagáčovej.

Na jeseň 2008 bola spracovaná koncepcia obnovy školských areálov v Trnave, nadväzujúca na Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Trnava. Areál Základnej školy v materskou školou v Modranke bol jeden z troch modelových areálov v Trnave spolu so ZŠ na Ul. J. Bottu a ZŠ na Ul. A. Kubinu. Škola má rozsiahly, viac ako poldruha hektárový areál, ktorý by bolo škoda nevyužiť aj na pedagogické a výchovné ciele. Z pripravenej koncepcie obnovy areálu bol preto sponzorský spracovaný projekt na stavebné povolenie a v škole sa rozhodli ako prví postaviť malý altánok pre vyučovanie na školskom dvore a obnoviť doskočisko.

Keďže financií nebolo nikdy nazvyš, požiadali o grant Slovenskú sporiteľňu. A podarilo sa. Vybudovali altánok pre toľko žiakov školy, koľko je ich v jednej triede. Posmelení rodičia a pedagógovia sa nebáli investovať nielen svoje finančné prostriedky, ale aj energiu vo forme brigádnických hodín, ktorých bolo nemálo, a získali aj ďalší grant od Konta Orange. Z programu Školy pre budúcnosť 2009 vypracovali a zrealizovali projekt Živé laboratórium – učíme sa v záhrade. Podarilo sa vybudovať záhradné jazierko, vegetačnú strechu na altánku, ukážkové záhony, hriadky s liečivými rastlinami, či dokonca motýlim a hmyzím záhonom. Ďalší grant – Telocvičňa na zelenej lúke z Konta ZSE (program Pozitívna energia pre šport) im zasa tento rok pomohol dobudovať kladiny, hrazdy a posilňovaciu zostavu na zlepšenie výučby telesnej výchovy.

Finančné príspevky z grantov v celkovej výške približne 11-tisíc eur dokázali v škole dobre využiť, a s pridaním ďalších sponzorských darov či dobrovoľnej práce vytvorili dielo v hodnote 25-tisíc eur. Toto spoločné živé laboratórium, telocvičňa v prírode, ale aj altánok je pre deti Základnej a materskej školy v Modranke skutočnou pýchou. Nečudo, veď sa dá využiť naozaj široko. A tým, že pomáhali deti, funguje ich akési prirodzené bdenie, aby nikto domáci ani cudzí ich spoločné dielo nepoškodil. A nielen deti, ale aj rodičia sa vďaka víkendovým brigádám ešte intenzívnejšie zaujímajú o prostredie, v ktorom ich ratolešti trávia azda najviac

času. Kedysi to bolo nanajvyš stretnutie na rodičovskom združení. Dnes je v Modranke bežné, že do niektorých budovateľských aktivít sa spontánne zapájajú aj rodičia. Možno preto, že Modranka je lokalita na pomedzí mesta a dediny, majú potrebu pomôcť niečo vytvoriť pre seba a svoje deti, pretože tu nie je veľa možností na športové či samovzdelávacie aktivity. Azda aj preto by sa modranskí obyvatelia potešili, keby bol školský dvor prístupný ako otvorený areál aj mimo vyučovania, či cez víkend.

No a čo by chceli skúsiť v najbližšom období? Viac sa zamerať na deti predškolského veku a zmodernizovať schátraný tenisový kurt. Ochoty, energie a nápadov majú modranskí žiaci, učitelia a rodičia aj nazvyš. Teraz treba počkať na ďalší projekt a jeho úspešné schválenie, aby sa aj vďaka finančným prostriedkom menili nápady na skutočnosť.

Martin JURČO

Úspechy chirurgov aj vďaka novým prístrojom

Chirurgický deň venovaný špecifikám diagnostiky a liečby tráviaceho traktu sa uskutočnil 18. júna vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou v Trnave.

Chirurgický deň tu organizujú v pravidelných dvojočných intervaloch od roku 1994 pod záštitou Slovenskej chirurgickej spoločnosti. Zakaždým pozývajú uznávaných odborníkov zo zahraničia – Čiech, Rakúska, či Nemecka. „Chirurgické dni na seba tematicky nenadväzujú. Práve rôznorodosť problematiky umožňuje zakaždým posun o to nové, čo vieme a dokážeme v danej oblasti. Potom to využívame v každodennej praxi. Tento rok sme sa venovali gastrointestinálnym stromálnym tumorom. Ide o nádorové ochorenia spojiva zažívacej trubice, ktoré postihuje tráviacu rúru od pažeráka po konečník. Vyskytuje sa približne u 15 ľudí na milión populácie. Nie je teda časté, ale do roku 1983, keď sa podarilo GIST odlišiť od iných veľmi podobných nádorov, bola prognóza pacientov zlá. Rozdiel je v tom, že od roku 2000 sa našiel liek, ktorý popri chirurgickej liečbe podávajú onkológovia, a podstatne predlžil život našim pacientom,“ hovorí organizátor Chirurgického dňa a pedagóg na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity profesor Miroslav Danaj.

Chirurgický deň zorganizovala Chirurgická klinika nemocnice v spolupráci s Národným onkologickým ústavom pre Slovensko v Bratislave na čele s prednostom kliniky, hlavným odborníkom pre chirurgiu na Slovensku profesorom Jurajom Pechanom. Spolupracovala aj Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity, pre ktorú je práve nemocnica výukovou. Prepojenosť teórie a praxe zvyšuje aj to, že mnohí pedagógovia fakulty sú neraz aj prednostami jednotlivých oddelení nemocnice.

„Keď si uvedomíme, že na toto ochorenie ešte pred rokom 2000 zomierali takmer všetci pacienti skôr ako do roka, pretože chemoterapia a rádioterapia nezaberali, a teraz prežíva 5 rokov neraz až 80% pacientov, je to významný pokrok. Dnes už ani zdanlivo neoperovateľné nádory nie sú neliečiteľné... Samozrejme, ide o komplikované diagnostické a liečebné postupy. Máme skúsenosti, že niekedy sa pacient so zdanlivo neoperovateľným ochorením vracia s podstatne zmenšeným nádorom späť k chirurgovi, a ten vďaka rádiofrekvenčnej ablácii môže opäť nádor redukovať alebo vyliečiť. Je pozoruhodné, že VÚJE Trnava nám v Trnave ako prvým na Slovensku umožnil zakúpiť prístroj na odstraňovanie metastáz práve metódou rádiofrekvenčnej ablácie. Následne si prístrojové vybavenie kúpili aj ďalšie pracoviská na Slovensku, a v súčasnosti sa stali bežným doplnkom liečby chirurgov a onkológov,“ hovorí profesor Danaj.

Na zakúpenie prístrojového vybavenia prispela aj trnavská mestská samospráva. „Zlepšovanie prístrojového vybavenia nemocnice má vysokú úroveň, dokonca sme dostali aj certifikát kvality,“ dodáva profesor Miroslav Danaj.

Martin JURČO

Ľudia a udalosti v histórii Trnavy

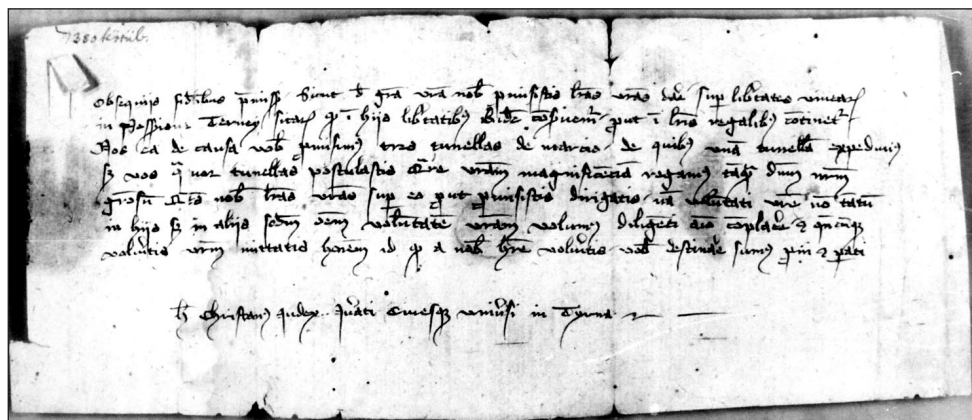
júl 2010

- 1. 7. 1960** – Podľa zákona o územnom členení štátu vznikol Trnavský okres so sídlom v Trnave (50. výročie).
- 3. 7. 1915** – V Dolnej Krupej sa narodil spisovateľ, prekladateľ a diplomat Dominik JARÁBEK, absolvent trnavského gymnázia a jeho neskorší profesor (95. výročie).
- 4. 7. 1895** – V Podbrezovej sa narodil hudobný skladateľ a pedagóg Ervín HORÁČEK, ktorý pôsobil ako riaditeľ Hudobnej školy v Trnave, kde aj umrel (115. výročie).
- 6. 7. 1605** – Hajdúsi Štefana BOČKAJA spoločne s oddielmi Tatárov vyplienili okolie Trnavy a odvliekli do otroctva asi 1 000 ľudí (405. výročie).
- 7. 7. 1775** – Na Modrom Kameni umrel profesor Trnavskej univerzity a riaditeľ akademickej tlačiarne Imrich TOLVAL, autor prvých dejín Trnavskej univerzity (235. výročie).
- 7. 7. 1890** – V Trnave umrel gróf Arnold PONGRÁ CZ, priekopník šachového športu na Slovensku, skladateľ šachových úloh a účastník svetových kompozičných súťaží (120. výročie).
- 8. 7. 1870** – Uhorské Ministerstvo školstva schválilo stanovy Spolku sv. Vojtecha v Trnave (140. výročie).
- 8. 7. 1910** – V Seredi sa narodil akademický sochár, medailér a reštaurátor Ján HUČKO, ktorý v rokoch 1938 – 45 pôsobil v Trnave ako profesor kreslenia na gymnáziu (100. výročie).
- 11. 7. 1430** – V bitke neďaleko Trnavy húsiti porazili uhorské vojsko kráľa ŽIGMUNDA (580. výročie).
- 14. 7. 1975** – V Trnave umrel akademický maliar, básnik a františkán Teodor TEKEL, ktorého meno nesie jedna z ulíc v Trnave (35. výročie).
- 15. 7. 1995** – V Trnave umrel filmový režisér Jozef REŽUCHA, ktorému bolo roku 1996 udelené Čestné občianstvo mesta Trnavy in memoriam za jeho tvorivý prínos v oblasti slovenskej filmovej a televíznej tvorby (15. výročie).
- 15. 7. 1995** – V Bratislave umrel básnik, prekladateľ a lekár JÁN STACHO, trnavský rodák, absolvent trnavského gymnázia a člen tzv. Trnavskej básnickej skupiny konkretistov (15. výročie).
- 20. 7. 1675** – V Trenčianskej Turnej sa narodil profesor Trnavskej univerzity Samuel TIMON, polyhistor, zakladateľ modernej uhorskej historiografie a zakladateľ prvej koncepcie slovenských národných dejín (+1736).
- 20. 7. 1910** – V Rakúsku umrel trnavský rodák Kornel EMMER, právnik, bývalý mestský notár v Trnave a poslanec Uhorského snemu (100. výročie).
- 20. 7. 1935** – V Kmeťove sa narodil futbalista a tréner Valér ŠVEC, bývalý prvotligový hráč Spartaka Trnava, s ktorým získal dva majstrovské tituly (75. narodeniny).
- 26. 7. 1635** – Kardinál Peter PÁZMAŇ oznámil listom Viedenskej univerzite, že zriadil v Trnave univerzitu (375. výročie).
- 27. 7. 1915** – V Ciferi sa narodil historik, bibliograf a publicista Vendelín JANKOVIČ, ktorému roku 2005 udelili Cenu mesta Trnava in memoriam za štúdie z dejín mesta Trnava a za celoživotnú bibliografickú prácu (95. výročie).
- 28. 7. 1620** – Vodca protihabsburského povstania Gabriel BETLEN obsadil so svojim vojskom Trnavu (390. výročie).
- 29. 7. – 1635** pred 375 rokmi kardinál Peter PÁZMAŇ listovne požiadal cisára o potvrdenie výsad pre Trnavskú univerzitu (375. výročie).
- 31. 7. 1955** – V Trnave umrela rehoľná sestra Zdenka SCHELLINGOVÁ, prvá Slovenka vyhlásená za blahoslavenú, ktorej roku 2008 udelili Čestné občianstvo mesta Trnavy in memoriam a jej pamiatku pripomína aj pamätná tabuľa na Kalvárii (55. výročie).
- 31. 7. 2005** – V Trnave umrel básnik a rezbár František HLAVIČKA, ktorý pôsobil v Trnave ako stredoškolský profesor (5. výročie).

Richtári Trnavy v stredoveku II.

Kráľovské mesto v rukách jeho mešťanov do roku 1394

Obdobie približne od polovice 14. storočia znamenalo v dejinách mesta nástup novej epochy, založenej už na dôsledne uplatňovanom princípe mestskej samosprávy, opierajúcej sa o základné privilégium mesta od kráľa Bela IV. z roku 1238. Nepriame svedectvo o dovtedy obmedzenej mestskej samospráve v prospech šľachtického rodu pánov z Modranky (tiež aj mešťanov Budínskeho hradu) prináša aj fakt, že dovtedy sa vlastne táto mimoriadne dôležitá listina pre existenciu mestských privilégií po celé dovtedajšie obdobie ani raz nepredložila na potvrdenie kráľovskej autorite, ako to bolo bežné (a čiastočne nevyhnutné) u takýchto sídlisk všade inde. Na druhej strane však takáto situácia nepochybne prinášala mestu aj viacero výhod. Z nich najvýznamnejšia bola konsolidácia mesta po búrlivom období uhorsko-českých vojen v poslednej štvrtine 13. storočia i násilnom obsadení mesta Matúšom Čákom Trenčianskym v prvej štvrtine 14. storočia. Spomalenie emancipácie trnavského mešťanstva azda súviselo aj s ničivým požiarom v 30. rokoch 14. storočia, ktorý zmenil „starý“ výraz mesta s jeho dovtedy prevažujúcimi drezozemnými obytnými objektmi. Obnova mesta už na báze pevných stavebných materiálov i tunajšej infraštruktúry (kláštorov) bola nepochybne jedna z dôležitých úloh, ktorá stála pred členmi richtárskej dynastie šľachticov z Modranky. Práve ich intervenčná aktivita na kráľovskom dvore pomohla mestu spamätať sa z tejto tragédie v pomerne krátkom čase. Krátko po týchto udalostiach napokon však predsa len došlo k akejsi dohode medzi predstaviteľmi trnavského (v tomto období už spoločensky a ekonomicky vyspelého a emancipovaného) mešťanstva a richtárskou dynastiou, na základe ktorej mešťania prevzali do svojej správy nielen plné riadenie samotného mesta, ale aj viaceré majetky, dovtedy v súkromných rukách šľachticov z Modranky. Ich potomkovia však zostali v Trnave aj naďalej významnými a váženými osobami a vo viacerých funkciách sa zapájali do riadenia mesta, ako ešte vyplynie z ďalšieho opisu správnych pomerov v meste v neskoršom období. Pozoruhodné je, že vôbec posledný „dedičný“ richtár Trnavy z tohto šľachtického rodu – Kunchlin (Koňuško) sa pripomína ako držiteľ tejto funkcie ešte aj 23. júla 1347, kedy krajiný sudca Pavol nariadil Bratislavskej kapitule, aby spoločne s kráľovským človekom predvolali pred kráľovský súd šľachtica Jána z Felpécu (Rábska župa), ktorý sa s uvedeným Kunchlinom sporil. Je však

Listina trnavského magistrátu z roku 1379 – 1380

možné, že tu ide iba o zaužívané Kunchlinovo označenie podľa jeho bývalej richtárskej funkcie, pretože vieme z iných prameňov, že v tomto roku 1347 bol richtársky úrad v rukách úplne inej osoby. V tomto roku totiž trnavský richtár Dythmanus spoločne s prísažnými mešťanmi vydal v slávnostnej forme listinu, ktorou potvrdil dohodu medzi mestom a Ostrihomskou kapitulou vo veci platenia desiatok z úrody, včelstva, oviec, husí a kurciat, a to nielen za mesto Trnavu, ale aj za dediny patriace k mestu: Hrnčiarovce nad Parnou, Modranku a dedinu Parna (lokalizácia tejto dediny je neistá, buď tu išlo o Biely Kostol, alebo územie s tunajšími početnými obydliami medzi vlastným intravilánom mesta a dedinou Biely Kostol). Podľa dohody bolo mesto povinné platiť ročne paušálnu sumu osemdesiat budínskych hrivien striebra (1 hrivna = 256, 87g), a to v termíne na oktávu dňa po sviatku sv. Ondreja apoštola – teda v dňoch 1. – 8. decembra. Počas tejto doby bolo mesto povinné hostiť vyberača desiatok (zástupcu kapituly, ktorý mal do mesta so sprievodom zavítať už deň pred určeným termínom). Ak mesto v dohodnutom termíne nezaplatilo, muselo tak urobiť do konca kvindény uvedeného sviatku (do 14. decembra) s tým, že hradilo všetky náklady, ktoré ostrihomskému sprievodu takto zbytočne vznikli. Po tomto termíne mohlo ešte mesto naťahovať platbu desiatku o ďalších osem dní, no potom už nastala pokuta vo výške desiatich hrivien. Ak by mesto ani napriek pokute nehodlalo zaplatiť desiatok, mohla kapitula vyhlásiť nad mestom interdikt (zákaz konania všetkých pobožností a cirkevných obradov v meste) a ak by ani tento cirkevný trest neprinútil mesto k poslušnosti, mohol ostrihomský arcibiskup exkomunikovať mesto z cirkvi (takúto možnosť neskôr kráľ Ľudovít I. svojím zákonom z roku 1351 všetkým uhorským prelátom zrušil). Pamätalo sa aj na prípad, keď mesto napadne a jeho úrodu vyplieni vojsko – v tom prípade mala kapitula vyslať svojich dvoch zástupcov, ktorí by spoločne s richtárom a piatimi prísažnými posúdili výšku škody a primerane znížili výšku platby desiatku. V nasledujúcom roku 1348 napokon Trnavčania uzavreli osobitnú dohodu s ostrihomským arcibiskupom Čanádom aj o výšku desiatku za novovysadené (prípadne v budúcnosti plánované) vinohrady na Kráľovom vrchu, ktorý mal byť vo výške dvadsať hrivien viedenských denárov vyplatený v termíne na oktávu sviatku sv. Martina (18. november). Z uvedenej sumy však arcibiskup mal poberať len osemnásť hrivien, zvyšné dve boli určené ako večná almužna pre Kostol sv. Mikuláša v meste.

S menom ďalšieho trnavského richtára sa potom stretáme v prameňoch až o niekoľko rokov neskôr. V roku 1359 totiž richtár Konrád prezývaný Sološnický (zo Sološnice) (Corradus dictus Pratenprunner) a spoločne s mešťanmi Jánom, bývalým vyberačom kráľovského tridsiatku (v Trnave bola tridsiatková stanica), a Mikulášom Rosnatom, predložili kráľovi Ľudovítovi I. na potvrdenie listinu jeho otca kráľa Karola I. z 10. augusta 1326 o výške horného, vyplácaného mešťanmi za vinice v chotári Modry a Malého Trnia (Vinosady). Využili tak s najväčšou pravdepodobnosťou jednu z početných návštev kráľa Ľudovíta v jeho kráľovskej kúrii v samotnej Trnave. Vinohradníctvo totiž patrilo k najdôležitejšiemu hospodárskemu zázemiu Trnavy a aj ďalšie početné doklady z tohto obdobia potvrdzujú výrazný vinohradnícky charakter mesta. Uvedení dvaja zástupcovia mesta boli azda prísažnými mestského magistrátu, hoci aj to listina priamo neuvádza. Po dlhšom čase sa tak opäť z písomných prameňov dozvedáme aj ďalšie personálne obsadenie tohto dôležitého mestského správneho orgánu. Bývalý tridsiatnik Ján bol členom mestskej rady ešte aj v roku 1364, keď poznáme meno ďalšieho trnavského richtára – Kristlina (Cristlinus). Obaja zastupovali trnavskú komunitu mešťanov v spore medzi Trnavou a Jánom a Mikulášom, synmi Šebuša, grófa z Pezinka ohľadom viníc na majetkoch svätajurských a pezinských grófov. Spor sa ťahal viacero rokov a Trnavčania sa pritom odvolávali aj na starú dohodu medzi grófmi a mestom z roku 1335 a viacero kráľovských mandátov, ktoré mali ochraňovať záujmy

Trnavy. S trnavským richtárom Kristlinom sa opätovne stretávame aj v listine Nitrianskej kapituly z roku 1373, ktorá spísala kúpnopredajnú dohodu medzi záhrebským kanonikom a františkánskym mníchom Vavrincom z Motočiny (v Chorvátsku), jeho príbuzným Jánom a ostatným početným príbuzenstvom a trnavským richtárom Kristlinom (Cristlino iudici Tyrnensi), podľa ktorej trnavský richtár odkúpil za deväťdesiat hrivien striebra a šesť balov látky do dedičnej držby mlyn v dedine Ratót (v Peštianskej župe).

V roku 1375 bol richtárom mesta už iný významný trnavský mešťan – Kristián prezývaný Weylent, ktorý v tomto roku potvrdil vyrovnanie svojich finančných záväzkov ako aj svojej manželky Margity voči bratislavským Židom zastúpeným ich richtárom a sudcom Pavlom Spitzerom. Podobnú listinu so záväzkom vyplatiť dlh Židom Gemleinovi z Kroměříža a Hedleinovi z Marchburgu, v tom čase však bývajúcim v Bratislave, vydal Kristián aj v roku 1376 (vtedy však už nebol trnavským richtárom), a pri tej príležitosti sa dozvedáme, že bol synom Petra, bývalého richtára Modry. Rodina Modranských (Modrerovci) zohrávala nielen v tomto čase, ale aj neskôr v Trnave významnú úlohu a patrila k najprednejším mešťanským rodom so zázemím vo viacerých slovenských mestách (najmä v Kremnici). Celkom určite bude o nej ešte reč v ďalšom texte o vývoji mestskej správy.

V listine trnavského magistrátu z 25. novembra 1375 však už vystupuje v úrade trnavského richtára istý Ján, prezývaný Viol. Uzavrel sa vtedy dlhoročný spor medzi mestom a Bratislavskou kapitulou o platbu horného z trnavských viníc v kapitulskej dedine Veľké Trnie. Podstata sporu bola prozaická a dokladala zbytočné a v stredoveku pomerne časté spory spôsobené rozličnými a nejednotnými mernými jednotkami. Podľa pôvodnej a starobylej dohody (ako sa v listine výslovne uvádza „až pokiaľ siaha pamäť ľudí“) totiž Trnavčania vždy platili horné podľa trnavského okovu (džberu), no Bratislavská kapitula požadovala, aby bolo víno odvádzané podľa mierky bratislavského okovu (54, 29 litra). To by však pre Trnavu znamenalo výrazné zvýšenie horného, pretože trnavský okov bol oproti bratislavskému len polovičný (27, 144 litra). Dohoda medzi mestom a kapitulou spočívala v tom, že Trnava uznala čiastočný nárok kapituly a bola ochotná do budúcnosti platiť ešte o polovicu z takéhoto bratislavského nároku navyše (teda vlastne podľa mierky vo výške troch štvrtín bratislavského okovu). Je to však jediný doklad o richtárovi Jánovi. Podobne ojedinelý je doklad aj o ďalšom v poradí známom richtárovi Kristiánovi (je však možné, že ide o osobu totožnú s richtárom Kristiánom známym z rokov 1375 a 1376, no chýbajúce pramene nedovoľujú oboch richtárov spoľahlivo stotožniť). Doklad o tomto richtárovi sa zachoval v jeho listine adresovanej bratislavskému županovi Benediktovi. Župan Benedikt totiž sľúbil Kristiánovi poslať z titulu svojho úradu ochrannú listinu, ktorá by chránila slobody Trnavčanov v držbe ich viníc v chotári Malého Trnia, a to podľa kráľovskej listiny (zrejme z roku 1359). Richtár Kristián župana o takúto ochranu naliehavo žiadal. Listina však nemá dátum a datovať ju možno len približne do rokov 1379 až 1380, a to podľa rokov pôsobenia Benedikta v úrade bratislavského župana.

Z nasledujúceho obdobia až do roku 1394 už nepoznáme menovite žiadneho trnavského richtára, čo súvisí so skutočnosťou, že až do tohto roku sa zachovali písomné pramene v značne torzovitom stave. Rok 1394 je v dejinách mesta a jeho správy nepochybne novým medznikom, pretože od tohto roku už možno sledovať personálne obsadenie trnavských mestských orgánov pomerne pravidelne, keďže sa zachovala špecializovaná ekonomická mestská kniha účtov Trnavy a viedla sa (s prestávkou v rokoch 1456 až 1478) po celý stredovek.

doc. PhDr. Vladimír RÁBIK, Ph.D.

Katedra histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Trnavské drobnosti

II. časť

Tento článok sa viaže k rovnomennej výstave v Západoslovenskom múzeu v Trnave prístupnej od 15. mája 2010 do 30. apríla 2011

Výstava predstavuje históriu mesta prostredníctvom predmetov, ktoré patrili konkrétnym ľuďom – Trnavčanom. Rozdelená je do niekoľkých tematických skupín dokumentujúcich istú časť života v meste, napríklad radnicu, náboženstvo, cechy, remeselníkov, niektoré podniky v 19. a 20. storočí, obchody, cestovanie, zdravotníctvo, zábavu i smútok. Tvorí ju kaleidoskop niekoľkých tém, ku ktorým sa viaže aj tento článok. Spomenieme výnimočné predmety, fotografie, udalosti i príbehy súvisiace s predmetmi vystavenými v múzeu. Možno zvedavosť dovedie niektorých čitateľov pozrieť si na vlastné oči to, o čom si prečítajú na nasledujúcich riadkoch.

Lekárne

Trnavskej nemocnici bolo v minulosti venovaných viac odborných štúdií. My sme tému poňali širšie, okrem niekoľkých fotografií nemocnice sme vystavili i materiály z viacerých trnavských lekární. Zaujímavé sa nám zdali najmä dobové recepty v malých obálkach a škatuľky od liekov s reklamou lekární, napr. Lekáreň ku „Čiernemu medveďovi“ na námestí, Lekáreň „U Anjela“ na Evanjelickom dome, Lekáreň „U Spasiteľa“ na Emmerovej ulici, Lekárňa ku „Korune“ na Hviezdoslavovej ulici – predtým Lekáreň Mr. Ph. Piusa Kesslera, ktorá produkovala aj vlastné výrobky, napríklad Trnavský žaluďočný balzám, Trnavskú Francovku a Trnavskú domácu masť.

AZALIA-CRÈME je jediný prostriedok proti kožným nečistotám.	LEKARŇA Mr. Ph. PIUS KESSLERA v TRNAVE, Hviezdoslavova ul. 14.	AZALIA - CRÈME ist das einzige si- chere Mittel gegen Hautunreinigkeiten.	
	RECEPT.		
	APOTHEKE des Mr. Ph. PIUS KESSLER in TYRNAU.		

Fotoateliéry

V. WIETZ TYRNAU & PÜSTYÉN.

Vynález fotografie v polovici 19. storočia začal revolúciu v zachytení okamihu reality. Fotografia sa stala dostupnou pre široké vrstvy obyvateľstva, nebola iba výsadou bohatých. Aj v Trnave postupne vzniklo niekoľko fotoateliérov, táto tema stále čaká na detailnejšie spracovanie historikmi. Zachoval sa nám celý rad fotografií špeciálne adjustovaných na tvrdom kartónovom papieri s reklamou fotoateliéru na prednej i zadnej strane. Na prednej strane pod fotografiou býval zväčša iba názov fotoateliéru. Zadná strana bola využitá na výpravnú, nezriedka ornamentmi vyzdobenú reklamu s presnou adresou ateliéru. Niektoré ateliéry mali sídlo v dvoch alebo troch mestách zároveň. Podľa abecedy (bez akceptovania obdobia

pôsobenia) sme našli na fotografiách tieto názvy fotoateliérov pôsobiacich v Trnave: Andok, Július Balazsovich, Boronkay Benő (Budapest-Nagyszombat), Leopoldina von Dohnányi (L. von Dohnányi), Štefan Dohnányi (István Dohnányi), H. Doležel, Ateliér Fanchette, Haas E., Kabáth, Krammer, Viktor Mi-chalec, Nagy Sándor, Režucha, H. Schiebert, Vojtech Strnát, Takáts, Edmund Violand, V. Wietz, J. Wykopal.

Oslavy v meste

Trnavčania v minulosti radi oslavovali a mali na oslavy aj dostatok príležitostí. Napríklad v rámci monarchie si radi pripomínali významné sviatky spojené s krajinou a panovníckou rodinou, cirkevné sviatky a slávnosti, významné návštevy, udalosti a ich výročia, oslavy mimoriadnych udalostí – napríklad vysviacky cirkevných hodnostárov, vysviacky zvonov, a pod. Viac materiálov sa zachovalo z obdobia, ktoré už bolo možné zachytiť fotografiami, preto uvádzame niektoré významné oslavy a udalosti v Trnave v období prvej ČSR:

■ **Hospodársko-priemyselná výstava v Trnave**
Konala sa 6. – 9. septembra 1924 na Rybníku. Pavilóny pre poľnohospodársku a priemyselnú časť privítali 427 vystavovateľov, mali 64 000 m² výstavnej plochy, z toho okolo 6 500 krytej, návštevnosť bola okolo 30 000 ľudí. Na otvorenie výstavy prišiel aj minister hospodárstva Dr. M. Hodža, viacerí poslanci a senátori. Trnavská hospodárska výstava bola jednou z najväčších výstav na Slovensku od prevratu a podala prehľad výsledkov hospodárskeho podnikania trnavského okresu i celého západného Slovenska.

■ **Odhalenie sochy**
Milana Rastislava Štefánika v Trnave
19. októbra 1924 bola odhalená bronzová socha z dielne trnavského sochára Jána Koniarka v parku oproti Evanjelickému domu. Z tohto podujatia vznikla aj zaujímavá fotografia označená v pravom dolnom rohu značkou Fotoklub Trnava. Je to druhá fotografia (okrem fotky futbalového mužstva), ktorá je dôkazom o existencii tohto fotoklubu už v roku 1924. Okrem značky je na nej aj tento

text: „Dr. Žižka hovorí k matce Štefánikovej“ (Dr. Pavel Žižka bol senátorom).

■ **Vysvätenie biskupov 14. júna 1925**
V trnavskom chráme sv. Mikuláša boli za biskupov vysvätení trnavský apošt. administrátor Pavol Jantausch a rožňavský apošt. administrátor Jozef Čarský.

■ **Národopisné slávnosti konané v Trnave a v Smoleniciach**

7. a 8. septembra 1935 sa v Trnave konali vojenské slávnosti a Prvé národopisné slávnosti západoslovenské usporiadané Národohospodárskou župou západoslovenskou. Zúčastnili sa ich aj niektorí členovia vtedajšieho Národného zhromaždenia.

■ **Oslavy 300 rokov Trnavskej univerzity**
10. novembra 1935 sa konali veľkolepé oslavy 300-ročného jubilea založenia univerzity v Trnave. Pri tejto príležitosti odhalili pamätnú dosku na budove bývalej univerzity. V tom istom roku (15. septembra) otvorili aj Múzeum F. R. Osvalda v budove SSV, ktoré obsahovalo cenné pamiatky zo slovenskej národnej minulosti.

■ **Návšteva E. Beneša v Trnave**

21. septembra 1936 navštívil Trnavu prezident 1. ČSR Eduard Beneš s manželkou, prišli spolu v otvorenom aute. Pred divadlom bola slávnostne vyzdobená tribúna, na ktorej vzácnu návštevu privítal starosta Juraj Vyskočil, trnavský biskup Dr. Jantausch, členovia mestskej rady a občania. Slávnosť sa začala štátnou hymnou a prezident vykonal prehliadku čestnej roty na Trojičnom námestí. Po uvítacích príhovoroch prehovoril k Trnavčanom sám prezident. Prejav

sa niesli pomocou miestneho rozhlasu po celom meste. Po ukončení návštevy odišiel prezident s manželkou do Brezovej.

■ Výročie Trnavy v roku 1938

Oslavy miléniového výročia udelenia kráľovských výsad Trnave v roku 1938 bolo dlho a dobre pripravované podujatie, na ktorom sa podieľali vtedajší starosta Juraj Vyskočil, mestská rada, mnohé inštitúcie, významné osobnosti i bežní občania. K výročiu vyšla kniha Trnava 1238 – 1938. Mestom išiel veľkolepý sprievod v kostýmoch – pripomínajúci historické udalosti mesta a alegorické vozy.

Divadlo ako výstavný priestor

S vynálezom litografie a neskôr fotografie sa umelecké diela priblížili o kúsok divákovi, ktorý nemusel ísť za umením, umenie mohlo nájsť svojho diváka pohodlnejšie prostredníctvom reprodukcii (väčšinou v čierno-bielej podobe) publikovaných v knihách, časopisoch a novinách. Fotografia napríklad umožnila ľuďom, ktorí nemali možnosť cestovať a vidieť cudzie krajiny, spoznať niektoré slávne pamiatky architektúry ďaleko vo svete na putovných výstavách.

**Glas-Photographien-
Kunst-Ausstellung**
im Stadttheater.

Heute Sonntag und Morgen Montag
IX. Serie:
Russland u. Skandinavien.
Dienstag und Mittwoch
X. Serie:
**Türkei (Palästina, Syrien)
u. Griechenland.**
Donnerstag und Freitag
XI. Serie:
Oesterreich-Ungarn
Täglich geöffnet von Nachmittag 3—9
332 Uhr Abends. 1—

O takýchto výstavách konaných v Trnave sa dozvedáme z dobovej tlače. V novinách Nagyszombati Hetilap, ktoré vychádzali v Trnave ako týždenník, boli sporadicky v 80. a 90. rokoch uverejňované oznamy o výstavách. Nachádzame tam napríklad reklamy na výstavy sklenených fotografií (glassphotographien) cestopisného zamerania. Výstava zrejme putovala po mestách v niekoľkých kolekciami – napríklad v roku 1885 boli v mestskom divadle v Trnave vystavené po sebe každý týždeň tieto série fotografií:

1. týždeň úvodná I. séria – reklama sa nenašla.

2. týždeň: v sobotu popoludní a v pondelok dopoludnia II. séria Taliansko a Savojsko, v utorok a stredu III. séria Francúzsko, Alžírsko a Tunis, vo štvrtok a v piatok IV. séria Španielsko, Portugalsko a Gibraltár.

3. týždeň boli vystavené tieto série: v sobotu V. séria: Egypt, Sudán, Západná India, Čína Japonsko, v pondelok a utorok VI. séria: Cesta po Amerike, v stredu a štvrtok VII. séria: Anglicko a Škótsko, Belgicko a Holandsko, v piatok a sobotu VIII. séria: Nemecko v okolí Rýnu.

4. týždeň boli vystavené tieto série: v sobotu popoludní a v pondelok dopoludnia IX. séria Rusko a Škandinávia, v utorok a v stredu X. séria Turecko, Palestína, Sýria a Grécko, vo štvrtok a piatok XI. séria Rakúsko a Maďarsko. Výstavy boli prístupné denne od 15. do 21. hodiny, ak nebolo uvedené pri niektorých dopoludnie. V ten istý rok sa konala aj veľká výstava medailí.

Výstavy sa v budove divadla konali aj po prevrate v roku 1918. Boli prevažne vo veľkej sieni divadla – Pannónii, kde bývali aj plesy. Zo zaujímavých výstav stoja za osobitnú zmienku nasledujúce:

V septembri r. 1924 prišiel do Trnavy 77-ročný maliar Uvarov s výstavou svojich kresieb, v Trnave vystavoval dva razy Gustáv Mallý a v roku 1937 Janko Alexy.

V marci 1928 sa konala výstava Spolku slovenských umelcov, ktorú otvoril osobne Mikuláš Schneider Trnavský.

Ateliér maliara Svatopluka Havrlika

Svatopluk Havrlik sa narodil 22. 6. 1908 v Bavorove v Čechách. Vplyv na jeho umeleckú výchovu mal jeho otec – tiež maliar. Po maturite v Příbrami (1926) študoval na štátnej umelecko-priemyselovej škole u profesora Kyselú, a potom na Akadémii výtvarného umenia v Prahe, v majstrovskej škole profesora Nejedlého. Absolvoval niekoľko študijných ciest – vo francúzskom Toulone, v Taliansku, v Nemecku. V roku 1931 bol v Cap Ferato pri Monte Carle, odkiaľ podnikal cesty po Francúzsku až do Paríža. V rokoch 1932/33 pôsobil v Brne, potom od roku 1933 v Trnave ako profesor kreslenia na trnavskom gymnáziu. Do Trnavy sa zamiloval a zostal tu bývať. Je autorom temperamentných, podľa európskej modernej maľovaných historických mestských zákutí, zátiší i portrétov.

V Západoslovenskom múzeu v Trnave sa zachovala pozvánka na jeho výstavu, ktorá sa konala 4. – 12. decembra 1937 v priestoroch jeho ateliéru v Trnave na Špiglsáli, na Dlhej ulici – Vila dr. Plechlu a niekoľko fotografií z interiéru ateliéru, zhotovených pravdepodobne práve pri príležitosti takejto výstavy. Podobné výstavy údajne pripravoval autor vo svojom ateliéri každý rok.

Fotografie starej Trnavy

Okrem starých pohľadníc je Trnava zachytená aj na menej rozšírených fotografiách, ktoré vznikli buď súkromne, alebo ako dokumenty snažiace sa do budúcnosti zachytiť udalosť či podobu istých častí mesta. Taká je napríklad kolekcia fotografií trnavského cukrovaru z rokov 1899 – 1900 (reprodukcie), kedy prišlo k požiaru cukrovaru a následnej rekonštrukcii, fotografie z víťania osloboditeľov Trnavy v roku 1945 alebo fotografie z rozoberania trnavskej trojičky na námestí v 50. rokoch.

Verím, že čitateľov táto spomienka na minulosť Trnavy oslovila. Spolu s redakciou časopisu *Novinky z radnice* budeme radi, ak nám vy – čitatelia pošlete elektronickou poštou nejaké zaujímavé súkromne zachytené podoby Trnavy z dávnejšej minulosti, ktoré sa nachádzajú vo vašich fotografických archívoch. Najzaujímavejšie fotografie bude časopis príležitostne uverejňovať na svojich stránkach aj s komentárom.

Fotografie môžete posilať na e-mailovú adresu redakcie spravy@trnava.sk alebo priniesť osobne do Západoslovenského múzea v Trnave, prípadne na trnavskú radnicu (Hlavná ulica 1). Vašu fotografiu vám po oskenovaní vrátime.

PaedDr. Simona JURČOVÁ

Zdroj:

KOL. AUTOROV. 1938. *Trnava 1238 – 1938*. Trnava: Rada mesta 1938. 488 s.

fotografie: fond Západoslovenského múzea v Trnave

Beethovenova láska Brunswicková je v Trnave

Hovori sa, že láska hory prenáša. No niekedy to nebolo také celkom jednoduché ako dnes. Šľachtický či meštiansky stav však neraz nebol pre cit a vyznania lásky žiadnou prekážkou. Svedčia o tom desiatky príbehov vzbĺknutia vášni vážených žien. Prostredníkom im boli napríklad aj hudobné múzy. Dokumentovať to môžeme na životnom príbehu Franza Liszta, ale napríklad aj Ludwiga van Beethovena. Na rôznych miestach, kde hrali a účinkovali, sa našli dámy, v ktorých vašeň vzplanula natoľko, že boli ochotné zanechať výhody dovtedajšieho spoločenského postavenia. Napríklad aj v Bratislave, ale zaiste však aj v okolí Trnavy, konkrétne v Dolnej Krupěj, kde Beethoven začas pôsobil. Príbehom lásky vo výtvarnom umení sa už niekoľko rokov venuje historička umenia Marta Herucová z Ústavu dejín umenia Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Podarilo sa jej identifikovať, resp. potvrdiť, že portrét grófký Terézie Brunswickovej, ktorý bol doteraz označovaný ako neznámy obraz, je naozaj portrétom tejto šľachtickej. Dielo je kvalitné, v dobrom stave a dodnes sa nachádza v Západoslovenskom múzeu v Trnave. Ako dr. Marta Herucová pripomenula, isto by bolo zaujímavé tieto nevšedné súvislosti viac propagovať.

■ Ako ste sa dostali k téme milostných príbehov v maľbe a ktoré osudy vás zaujali?

- Vo všeobecnosti skúmam výtvarné umenie 19. storočia. K jeho základným tematickým okruhom patrila, samozrejme, aj láska. Teda tak akosi... Tejto téme som sa prvýkrát venovala v príspevku pre svetový kongres historikov umenia v Budapešti roku 2007, ktorý sa zaoberal otázkami regionálneho, národného a medzinárodného. Krátko nato ma oslovila dr. Mária Novotná, riaditeľka SNM – Spišského múzea v Levoči, či by som si na tému lásky nepripravila nejakú zaujímavú prednášku aj v rámci cyklu Pohľady do minulosti. Tak dostala táto téma svoje prvé písomné podoby. Zároveň som zistila, že škála námetov o láske je vo výtvarnom umení 19. storočia veľmi pestrá. Rada by som sa jej ešte venovala... a dala jej raz aj knižnú podobu. Keďže protagonistami viacerých milostných príbehov boli hudobní veľikáni, dala by sa doplniť nahrávkami ich skladieb, ktoré venovali svojim láskam (žijúcim na Slovensku). Totiž, pri príprave prednášky do Levoče, ktorú som chcela spojiť s ukážkami takých skladieb, sa ukázalo, že sa nedajú len tak ľahko zohnať, ani Beethovenova sonáta opus 78, no 24, A Thérèse, venovaná kontese Terézii Brunswickovej, rodáčke z Bratislavy...

■ Bolo ťažké nachádzať súvislosti medzi konkrétnymi obrazmi a osudmi tých, ktorí boli na nich zobrazení?

- Ako kedy. Pri bádani som sa zameriavala predovšetkým na históriu existencie jednotlivých obrazov: autorstvo, datovanie, lokáciu, objednávateľa... Súvislosti medzi osobami a ich výtvarnými zobrazeniami som sa snažila oprostíť od násosu romantických legiend a vypovedať len o holej skutočnosti – faktoch. Aj príbeh Beethovena a Terézie Brunswickovej ma zaujal len svojou skutkovou dokázateľnou podstatou. V tomto ohľade som spolupracovala aj s muzikológmi. Prekvapilo ma, že napriek neutichajúcim výskumom hudobných veľikánov, o ich obrazy a obrazy ich lások neprejavil zatiaľ nik mimoriadny záujem. Ide pritom po umeleckej stránke neraz o veľmi kvalitné diela.

■ Aká bola genéza zistenia zaujímavých súvislostí „trnavského obrazu“ grófký Terézie Brunswickovej?

Do trnavského múzea sa v povojnovom období dostali aj diela z kaštieľa Brunswickovcov v Dolnej Krupej. Vtedajší pracovník múzea archivár Ovídius Faust zapísal do inventárnej knihy jeden obraz ako Portrét Terézie Brunswickovej. Obraz nebol signovaný a nemal ani vročenie. Toto mi pomohla zistiť riaditeľka Západoslovenského múzea v Trnave Daniela Čambálová. Diskutabilné zostávalo, či je na obraze skutočne kontesa Terézia Brunswicková. Preto som obraz podrobila rôznym analýzám: porovnávala som jej fyziognomickú podobu s inými jej portrétmi, overovala, či štýl odevu a šperkov zodpovedá obdobiu jej života a veku, ktorý na obraze má, s lekármi som konzultovala, či mohla mať zobrazená žena hrb, ktorý Terézia mala, a podobne. Faktu, že na obraze je zobrazená Terézia Brunswick,

nasvedčoval aj čierny pléd, ktorý má prehodený cez plecia, lebo vraj taký nosila po celý svoj život. Prišla som teda k záveru, že obraz skutočne zobrazuje Teréziu Brunswickovú – je to jej najlepší portrét.

■ Aký je príbeh lásky L. v. Beethovena a grófký Terézie Brunswickovej?

- Roku 1800 (a potom ešte roku 1801 a 1806) prijal Beethoven pozvanie vtedy päťdesiatročného grófa Jozefa Brunswicka de Korompa do Dolnej Krupej... Beethoven mal nepochybne styky aj s rodinou Jozefovho brata grófa Antona Brunswicka ml., ktorá žila v Bratislave. Anton mal dve dcéry – Jozefínu a Teréziu. Beethovenova láska k Jozefíne vzplanula roku 1804, písala si s ním po ovdovení (s menom Josephine Deym von Stritzetz). Korešpondencia medzi nimi však trvala iba krátko. Rodina sa ich prípadného vzťahu obávala. Aby si nezobrala muža, ktorý nemá ani peniaze, ani spoločenské postavenie, narýchlo ju druhýkrát vydali. Jej sestra Terézia, ktorá vyrastala v Pešti a blízkom kaštieľi v Mártonvásári, maľovala, spievala, hrala na klavír a hovorila piatimi jazykmi, takisto snívala o sobáši s Beethovenom. Vrelo spomínala na jeho hodiny klavíra, ktoré jej kedysi dával, finančne ho naďalej podporovala a darovala mu napríklad aj svoj portrét namaľovaný juhoťirolským maliarom Johannom Baptistom Lampim st. Zobrazuje ju idealizovane v podobe antickej múzy. Obraz je svetoznámy a nachádza sa v Beethovenovom dome v Bonne. Zlé jazyky hovorili, že Terézia žiarlila na Jozefínu, a sama o sebe šírila, že je Beethovenovou tajnou láskou. Skutočnosťou je, že Beethoven jej venoval sonátu, opus 78, no 24, A Thérèse (1809). Terézia sa nikdy nevydala, oddala sa filantropickej práci pre ženy a deti. Stala sa priekopníčkou materských škôlok v Uhorsku, Rakúsku i Bavorsku... O jej pohnutom osude písali už mnohí: Luba Ballová, Márta Gergely, Vladimír Karbusický, Christa Beichler, Ludovít Vajdička, Mária Hornyák, Vladimír Michalička.

■ Bolo bežné, že sa kontesy zamilovávali do svojich učiteľov hudby?

- Bolo to dokonca módou... Franz Schubert sa zamiloval v Želiezovciach do kontesy Karolíny Eszterházyovej. A nebol jediný...

Martin JURČO

Reprodukcia: ZSLM Trnava a www.dejum.sav.sk

Medzi ocenenými aj známy trnavský hudobník

Stalo sa už tradíciou, že Trnavský samosprávny kraj každoročne v júni pri príležitosti životných jubileí, výročí, či pri zaznamenaní výrazných počinov, udeľuje ocenenia osobnostiam kraja a kolektívom. V Divadle Jána Palárika udelili tri čestné občianstva, štyri Ceny kraja, 24 pamätných medailí a štyri pamätné listy. Medzi ocenenými bolo aj niekoľko Trnavčanov.

Cenu Trnavského samosprávneho kraja udelili trnavskému rodákovi Karolovi Čalikovi a in memoriam speváčke Eve Kostolányiovej za rozvoj slovenskej populárnej hudby, pri príležitosti 35. výročia jej úmrtia. Spomedzi kolektívov ocenili 140-ročný Spolok sv. Vojtecha za osvetovú a bibliografickú činnosť. Pamätné medaily získali viacerí pracovníci v oblasti kultúry a spoločenského života, cenu dostal napríklad aj niekdajší riaditeľ spomínaného spolku Štefan Hanakovič za dlhoročnú matičnú a bibliografickú činnosť, mladá dirigentka Hana Borbélyová bola ocenená za aktívnu účasť pri organizovaní aktivít spevokolu Bradlan, pri príležitosti jeho 80. výročia založenia. Ocenení boli aj viacerí dlhoroční členovia Robotníckeho spevokolu Bradlan Anton Duran, František Čambál a Valerián Švec. Z kolektívov ešte ocenili Trnavské osvetové stredisko pri príležitosti 50. výročia vzniku organizácie, a to za dlhoročnú činnosť v oblasti vzdelávania a kultúry. Medzi ocenenými bol aj dlhoročný trnavský hudobník, významná osobnosť kultúrneho života Trnavy Eugen „Bubo“ Nemeš, ktorý bol na začiatku tohto roka ocenený aj mestom Trnavou.

Eugen Nemeš (1921) je trnavský rodák, a hudobníci mu nepovedia inak ako Bubo. Ako malému chlapcovi sa mu páčila hudba ruských kozákov a chcel hrať na balalajke. Keďže tej nebolo, kúpili mu mandolínu. Bol a aj dodnes je športovcom, horolezcom, často chodil do prírody. Na jednom z trampských výletov ho počula členka tamburáškého súboru. A hneď ho oslovila s ponukou, či by si s nimi nechcel zahrať. Slovo dalo slovo a už v ten večer hral v jednom z trnavských podnikov.

„S mandolínou som sa však neuspokojil a prešiel som na gitaru. Ako sme chodili na výlety, zoznali sme si kovbojské oblečenie a začali sme hrať country. Vtedy som mal spolužiaka Jozefa Heribana, ktorý bol vyučený zámočník, objavil som, že krásne spieva, tak sme urobili spevácke trio, pričom som ja aj hral. A tu sa začína moja hudobná kariéra. Počuli nás vtedy člen jednej kapely, ktorá hrala v zrkadlovke vo vtedajšej reštaurácii, v Panónii. Mali sme veľký úspech, keby boli vtedy nahrávacie aparátúry, možno by sme predbehli aj Beatles,“ hovorí s úsmevom na tvári Eugen Nemeš. Samozrejme, mal aj vzťah k džezovým žánrom, ktoré boli vtedy v móde. Dostal sa medzi profesionálnych hudobníkov do Džezu Slovenskej ligy. „Tam boli všetci konzervatoristi z Trnavy ako Jozef Filípek, Jozef Kopačka a ďalší, a urobil sa prvý slovenský bigband. Robili sme vtedy aj kabarety. Bol som však gitarista a začal sa mi páčiť aj klavír. Za krátky čas som sa na ňom naučil hrať.“

A tak sa stal známym klavírnym hráčom. Okrem toho si stále držal svoj vzťah k prírode. Horolezectvu sa venuje od roku 1940 a aj vďaka Eugenovi Nemešovi bol trnavský klub jedným z najstarších na Slovensku. Na pozícii predsedu bol až do roku 1996 a vydržal presne 50 rokov. „Stále je tam dvesto – tristo horolezcov, ktorí držia ten klub dodnes. Som rád, že

som mu dal solídne základy." Popritom sa však Eugen Nemeš stále venoval hudbe. „Hrával som na klavíroch, pôvodne pod hlavičkou Trnavských automobilových závodov. Viete ako to vtedy bolo, mali všetko. Tam boli peniaze aj na kultúru, a teda aj na hudobné nástroje. Bol tam aj klavír. No mali sme kapelníka, ktorý práve na klavír hral, a tak ma k nemu nechcel pustiť. Potom, keď sme prestali hrať v TAZ-ke, môj kamarát Piťo Oros hrával tramskú a country hudbu. Moja dcéra sa vtedy práve vydala na západ, a tak som sa dostal k prvému klavíru. Ja som naň prispel, prispela aj dcéra. Vymysleli sme však takú zábavnú historku, že sme kúpili ten klavír za peniaze, ktoré som mal odložené na truhlu. Aj keď to nebola pravda, radi sme toto rozprávanie zaraďovali do slovnej časti našich koncertov (smiech). Urobili sme prvú country muziku, hrali sme v Kryme, hrávali sme aj na tramských potlachoch. Ja som sa však stále kamarátil s partiou, s ktorou sme predtým hrávali v TAZ-ke. To boli Vilo Hudcovič, Karol Bodorík, Marián Mrva a ďalší. A tak som si myslel, že keď raz príde vhodný čas, urobíme kapelku. A skutočne, po rokoch tieto podniky zanikli, a až potom sa mi podarilo dať týchto chlapcov dokopy.“

A založil skupinu Old Boys Jazz Band. Názov skupiny napovedá žáner a vek hráčov, no prečo sa toto spojenie dostalo aj do názvu? „To boli jediné slová, ktoré som vedel po anglicky, okrem toho, všetci sme boli old, teda starí. Napísali a nahrali sme niekoľko piesní a dodnes účinkujeme v niektorých trnavských podnikoch,“ vysvetľuje Eugen Nemeš. Spoločne vydali niekoľko nosičov a napriek tomu, že dnes oveľa viac koncertuje, za slávneho sa nepovažuje, aj keď obe ocenenia sú preňho poctou. „Ja som sa dostal k tomu, ako sa humorne hovorí, ako hus k pivu. Ale potešilo ma to. Nebol som nikdy slávyžadný, bol som skôr skromný človek. Som rád, že dodnes si na mňa spomenú ľudia v tej súvislosti, že som na trnavskom poli horolezectva, ale aj hudby niečo urobil. Povedzme, aj som vchoval niektorých gitaristov na tunajšej hudobnej škole,“ dodal Eugen Nemeš.

Martin JURČO, foto: -eu-

ROK KREŠŤANSKEJ KULTÚRY

Storočnica Jozefa Strečanského a Jozefa Vavroviča

V tomto roku – Roku kresťanskej kultúry si pripomíname sté výročie narodenia dvoch významných kňazov a kultúrnych pracovníkov, absolventov trnavského gymnázia a následne profesorov Biskupského gymnázia v Trnave. Jozef Strečanský, známy hudobník, zbormajster Trnavských saleziánskych speváčikov, sa narodil 18. marca 1910 v Špačinciach a jeho kolega Mons. Jozef Vavrovič 14. júla 1910 v Báhoni. Oboch postihli represálie minulého režimu, a preto podstatnú časť svojho života boli nútení prežiť v emigrácii. Ich celoživotné dielo poukazuje na to, akých výnimočných ľudí Slovensko stratilo.

Jozef Strečanský

Sté výročie jeho narodenia si rodáci pripomenuli zádušnou sv. omšou 17. marca 2010, ale hlavné oslavy sa konali na svätodušnú nedeľu v jeho rodnej obci, ktorá má z okolitých obcí najväčší počet kňazov-saleziánov. Máj je mesiacom Márie, ktorej vrúcny ctiteľom bol aj don Strečanský. V kostole Narodenia Panny Márie privítal správca farnosti vdp. PaedDr. Mgr. Luboš Hašan vzácnych hostí, Mgr. Pavla Zemka, Th.D., generálneho vikára a saleziána Mgr. Vladimíra Študenta, SDB, farára na Kopánke v Trnave. Slávnostnú homíliu predniesol pán generálny vikár a sv. omšu skrášlil spev cirkevného zboru spolu s folklórnym súborom pod

vedením Jozefa Slezáka aj piesňami dona Strečanského: Na jemných krídlach mája, Ó Mária, Matka naša, Každý rok, keď príde máj a Oslavujme, poďakujeme. Mládežníci v kroji peknu slovenčinou čítali z písma a prosby. Po svätej omši sa pri pamätnej tabuli prítomným prihovril a kyticu vďaka položil starosta obce Ľubomír Matlák.

Tak ako sa špačinský kostol zaplnil veriacimi aj z blízkeho okolia, tak isto boli po obede obsadené všetky stoličky v kultúrnom dome. Prítomná bola aj posledná žijúca sestra Brigita Čerešnáková, bratranec a sesternica z rozsiahlej rodiny Strečanských a po matke Nádaských. Prihovril sa im ich duchovný otec Ľuboš Hašan a salezián Vladimír Študent a starosta obce Ľubomír Matlák. Pozreli si veľmi citlivo spracovaný krátky film o ich rodákovi donovi Jozefovi Strečanskom. Veľmi milé bolo vystúpenie žiakov Základnej školy v Špačinciach, prednes básní, spev a tanec. Program vyvrcholil vystúpením FS Špačičanka pod vedením ich zbormajstra Jozefa Slezáka, ktorý ich sprevádzal na harmonike. Zazneli najznámejšie a najobľúbenejšie piesne dona Strečanského. Prekvapením bolo aj vystúpenie dvoch mladých harmonikárov. Celé podujatie s citom a znalosťou reálií modelovala Ing. Anna Huttová.

Jozef Vavrovič

Pochádzal z desiatich detí. Po skončení gymnázia v Trnave absolvoval štyri semestre medicíny v Bratislave, ale vrátil sa znova do Trnavy, kde sa vo veľkom seminári začala jeho cesta k Bohu, ktorému chcel slúžiť ako kňaz. Štúdium ukončil 5. júla 1936 v Olomouci. Na Biskupskom gymnázii v Trnave učil slovenčinu a francúzštinu a neskôr aj na Filozofickej fakulte univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1946 študoval modernú francúzsku literatúru na parížskej Sorbone. V roku 1949, na pozvanie arcibiskupa Mons. A. Vachova odišiel do Kanady, kde prednášal cirkevné dejiny a patológiu – odbor teológie, ktorá sa zaoberá literárnym a historicko-kritickým štúdiom cirkevných spisov.

Práve v Ottawe získal doktorát dôkladnou, po francúzsky písanou prácou o Jánovi Palárikovi a jeho ekumenizme a panslavizme. V roku 1993 vyšla aj na Slovensku s úvodným slovom jeho priateľa Jozefa kardinála Tomka. Na požiadanie biskupa Pavla Hnilicu v roku 1965 prišiel Jozef Vavrovič do Ríma a dvanásť rokov bol riaditeľom Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda. Pápež Ján XXIII ho vymenoval za komorníka a Pavol VI. za pápežského preláta.

Mons. Jozef Vavrovič bol nesmierne činný aj na literárnom poli, preložil veľa zaujímavých kníh, napríklad Jean Guittou – Boh jestvuje, ja som sa s ním stretol. Prostredníctvom Vatikánskeho rozhlasu si poslucháči mohli vypočuť mnohé prednášky, aj o histórii Slovákov.

Mons. Jozef Vavrovič neemigroval, ale vzhľadom na situáciu na Slovensku po roku 1948 sa zo štúdiu nevrátil, čo bol rovnaký zločin proti ľudovodemokratickému zriadeniu. Jeho široko rozvetvená rodina to v tom čase nemala jednoduché.

Mons. univ. profesor Štefan Vragaš, žiak trnavského Biskupského gymnázia, si svoj sen, štúdium teológie, vyplnil útekom zo Slovenska. Spomína na svojho profesora aj ako na slávnostného kazateľa pri príležitosti jeho kňazskej vysviacky v roku 1970. Doc. Ing. Milan Valentovič pri svojej ceste z Tuniska, kde dlhodobo pracoval, sa s priateľmi zastavil v Ríme. Spomenul si na svojho prísneho profesora latinčiny Jozefa Vavroviča a navštívil ho v Ústave sv. Cyrila a Metoda. Po sv. omši dostali večeru, mohli prespať, naraňajkovali sa a ešte aj dostali balíček na cestu domov. Určite neboli jediní, o ktorých sa takto bratsky postaral.

Po únavnej práci pre cirkev a Slovensko zomrel 9. marca 1994 vo veku nedožitých osemdesiatich štyroch rokov. Jeho telesné pozostatky boli uložené do rodnej báhonskej zemi v prítomnosti Mons. Dominika Tótha, pomocného biskupa vtedy Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy.

Margita KÁNIKOVÁ

Svoje stratené korene hľadá v Trnave

Aj keď je skôr „šedou eminenciou“ slovenskej hudobnej kultúry, jeho umelecký a tvorivý potenciál je známy najmä v kruhu tvorcov populárnej hudby. Hovoríme o hudobníkovi, textárovi a libretistovi Tiborovi Grünnerovi.

Narodil sa 3. septembra 1927 v Trnave, je teda spolurodákom a vrstovníkom takých osobností ako boli a sú Miroslav Válek či Ladislav Burlas. Po absolvovaní gymnázia študoval na Obchodnej akadémii, ktorú dokončil v roku 1946. Už vtedy sa predstavil s rôznymi telesami najmä vo vtedajšom mestskom divadle či v hudobnej škole. Hudobne sa začal súkromne vzdelávať u učiteľa hudby Ladislava Barnu ešte koncom tridsiatych rokov, a neskôr navštevoval Mestskú hudobnú školu v Trnave (aj keď ho lákali rôzne hudobné nástroje, v oboch prípadoch sa učil hrať na husliach). Potom pracoval krátko v banke v Trnave, a ako hudobník absolvoval aj základnú vojenskú službu v Posádkovej hudbe u kapelníka Zdenka Mikulu.

V štyridsiatych rokoch pôsobil v rôznych komorných zoskupeniach hudobných pedagógov v Trnave, aj v chrámovom orchestri pod taktovkou M. Sch. Trnavského. Ako profesionál pôsobil neskôr vo Vojenskom umeleckom súbore kpt. J. Nálepku v Bratislave, kde sa zoznámil s ďalším súputníkom z regiónu – hudobným skladateľom Milanom Novákom. Vo vojenskom súbore pôsobil až do roku 1968, napríklad aj ako dramaturg. Vo Vojenskom umeleckom súbore bol spolutvorcom hudobno-dramatických diel Milana Nováka a choreografa Jána Guotha (Pieseň znie horou, Kde sa končí hra, Keby všetky opasky, Lysistriáda a ďalšie). Najtvorivejšie obdobie života, počas ktorého sa zapísal do povedomia aj ako textár, zažil vo vtedajšom Čs. rozhlase v Bratislave v Redakcii medzinárodnej hudobnej výmeny od roku 1968. Vtedy začal písať texty k rôznym hudobným žánrom. Počas rozhlasového pôsobenia vytvoril účinný systém medzinárodnej hudobnej výmeny, ktorej cieľom bola prezentácia slovenského interpretačného umenia v zahraničí. V rozhlase bol aj spolutvorcom významnej a medzinárodnej uznávanej súťaže Prix de musique folklorique de Radio Bratislava (uskutočnilo sa 14 ročníkov a bola to prehliadka rozhlasových nahrávok folklóru). Napísal desiatky scenárov k rozhlasovým, televíznym a pódiovým hudobným programom (Rýchlokurz Panorámy, Vitajte v štúdiu a i.), texty k 200 piesňam populárnej hudby (Až bude pokosená tráva, Máš tucet chýb, Namaľuj mi dúhu, Keby som mal 22 a i.) a dychovej hudby pre súťaž Takú nám hudba zahraj. Je držiteľom 2 zlatých a 1 bronzovej Bratislavskej lýry. Dnes je Tibor Grünner ako dôchodca aktívnym vyhľadávačom opernej produkcie prostredníctvom satelitu a nadšeným poslucháčom všetkých hudobných žánrov. Okrem toho hľadá svoje roztratené korene najmä v Trnave.

■ Čo sa vám z týchto roztratených koreňov podarilo nedávno nájsť? Váš otec aj dedo vraj mali klobučníctvo na dnešnej Hlavnej ulici...

- To klobučníctvo, ktoré bolo v rézii môjho otca, bolo oproti radnici v budove dnešnej banky, pri známej priechodnej uličke k domu kultúry. Firma Grünner mala vývesku raz po

nemecky, inokedy po maďarsky, ako si to žiadala doba alebo lákavie klientely. Môj pradedo začínal s týmto podnikom v roku 1868. Potom to prevzal dedo, no s ním som sa nikdy nestretol, pretože zomrel necelý mesiac pred mojim narodením. Keď klobučníctvo prevzal môj otec, ocitlo sa už na inom mieste – na Dolnopotočnej 5, a to definitívne so slovenským textom. Tam bola vedľa mliekareň Ellenbogen a Novák-pekáreň. Potom sme sa ešte viackrát sťahovali (Špiglsál – Paulínska 3 - Špiglsál). Na Paulínskej to bol jeden novší dom, ale inak ja som tú chlapčenskú éru prežil na Dolnopotočnej ulici. Dnes už tam viac budov neexistuje... Hľadám dodnes trnavské korene. Začal som to však dosť neskoro. Ešte sa sám seba čudujem, že sa mi to darí. Navštevujem rodinu, kde som získal aj nejaké fotografie. Zoskenujem ich a dávam ich do časovej kontinuity. Kedysi som sa o to nestaral a zisťujem, že ak to neurobím ja, neurobí to nikto...

■ Dokonca ste dnes našli aj niektoré dokumenty o tom, že Grünnerovci boli v Trnave veľmí aktívna rodina...

- Napríklad som sa bol pozrieť do dnešnej budovy banky oproti radnici, kde sme bývali. Interiér sa vôbec nezmenil. Zaujímavé je, že v tomto dome boli nájomníci aj Elbertovci. A tam sa podľa môjho odhadu narodil aj skladateľ Karol Elbert. S ním som sa stretol v rozhlase, mali sme kancelárie na jednej chodbe. Keď mal nejaký nápad, tak ma poprosil, či by som mu neurobil text. A nedávno som zistil, že zhruba desať pesničiek máme spoločných. To, že v spomínanom dome žili Elbertovci mi vnuklo myšlienku, že by sa tam zišla tabuľa, ktorá by pripomínala, že v tomto dome sa narodil hudobný skladateľ Karol Elbert, autor známych piesní, medzi inými napríklad aj Maličká slzička. Ak predchádzate okolo tohto domu oproti radnici – všimnete si aj znak našej rodiny. Je to nejaká honorácia môjho deda RG – Rudolf Grünner. A na to ma doteraz nikto neupozornil, až teraz som dodatočne so sesternicou zistil mnoho vecí. Keď som sa narodil na Dolnopotočnej, respektíve Paulínskej ulici, tu na Hlavnej oproti radnici žila ešte jedna vetva Grünnerovcov. Zaujímavé je, že keď som skončil obchodnú akadémiu, pôsobil som presne v tej istej banke ako je tá, ktorá dnes sídli v našom niekdajšom dome.... Tá banka bola vtedy asi o tri domy ďalej....

■ Na svojom domovskom liste máte hneď niekoľko krstných mien... Ako je to možné...? Jednoducho to bolo bežné, že sa vtedy meštania chceli životným štýlom priblížiť šľachte, a patrilo to k dobrému úzu spoločnosti? Teda, len vonkajší prejav bez ďalšej funkcie, keďže na oslovovanie sa používalo zvyčajne prvé meno a menej často druhé...?

- Nemám pre to vysvetlenie. To sa robí azda len u nejakých vyšších vrstiev (smiech). Grünnerovci, okrem toho, že mali klobučníctvo, boli z druhej strany rodiny vinohradníci v Suchej nad Parnou. Chodili sme tam viazať vinohrad a podobne. Žiaľ, bratia môjho otca aj otec sám ako dedičia grünnerovského majetku sa tak dlho harkali, až im z toho majetku nič nezostalo, len advokátom...

■ V niektorej z rozhlasových relácií ste spomínali dobrý základ, ktorý vám dali trnavské školy...

- Chodil som do ľudovej školy pod vežou. Potom som išiel na gymnázium. Vtedy sa otváralo biskupské gymnázium, mňa učili saleziáni, ale veľmi dobrí. Dodnes si ju pamätám ako dobrú školu s príjemným kolektívom. Vtedy som sa prvýkrát stretol s latinčinou a učarovala mi, napriek tomu, že ju mnohí nemali radi. Dodnes mi napadajú niektoré zvraty akuzativu s infinitívom. To bola pre mňa dobrá škola a dobre a ľahko sa mi tak učili aj iné jazyky, najmä francúzština.

■ Narodili ste sa na Paulínskej ulici. Čo pre vás dodnes znamená duch tejto ulice, napriek tomu, že má dnes celkom iný vzhľad ako kedysi....?

- Paulínska ulica sa mi dodnes spája s dvoma synagógami, ktoré boli nablízku. Každý šábes cez našu ulicu, to bola procesia Židov, ktorí išli v sobotu na svoju bohoslužbu. To bol môj pravidelný obrázok. Mali bokombriadky, chodili v čiernom, bol to tichý sprievod. Ale takto som si najlepšie pamätal, kde je náš dom. Jednoducho, podľa toho: keď tadiaľ idú Židia, tak tam bývam. Ale hrať som sa chodil na Paulínsku. Na samotnej Paulínskej si už spomínam na Obejdu, ktorý bol vraj neskôr brankár Rapidu.. Pre nás, mladých chlapcov, to bola dosť dlhá ulica, ešte tam bol otvorený potok, niekde tam pri Paulínskom kostole... Keď boli záplavy, tak sme sa tak zabávali, že sme čakali, kým potok začne liezť po stromoch z tej vody, a potom sme ich naháňali....

■ Na konci vojny musel byť zaiste v Trnave veľmi čulý hudobný život.... Stačí sa pozrieť na bulletiny, ktoré si starostlivo uchovávate do dnešných dní. Napríklad, Jazz Obchodnej akadémie, ktorý ste viedli, vystupoval 30. júna 1945 aj v Mestskom divadle. Koncert pri príležitosti narodenia L. van Beethovena bol 12. apríla 1947 vo veľkej sieni Panónia a predstavili sa členovia Mestskej hudobnej školy. Medzi menami tých, s ktorými ste spoluúčinkovali, by sme iste našli aj meno dodnes známeho trnavského hudobníka „Buba“ Nemeša...

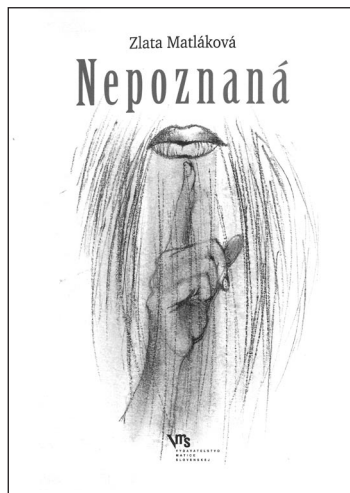
- Pokiaľ ide o moju hudobnú kariéru, začal som na Štefánikovej ulici husľami u pána Barnu. Potom vznikla regulérnejšia hudobná škola niekde v tých miestach ako bolo kino Tatra, dodnes si pamätám pána učiteľa Vanousa a myslím, že Marta Kissová učila hru na klavíri. Tam som pričuchol k hudbe, a to ma už nepustilo. Učil som sa aj na gitare, ale aj klávesovom akordeóne. S učiteľmi som napríklad mohol hrať aj komornú hudbu, a bol som rád, keď ma vzali medzi seba. Veľmi silné obdobie bolo tesne po vojne. Pamätám sa na učiteľku Žofiu Dnistrjansku, ktorá mala klavír Bösendorfer. A ten bolo treba vždy vláčiť všade tam, kde účinkovala... Neskôr bol veľmi intenzívny život v niekdajšom Coburgu, v kultúrnom dome, kde si dodnes pamätám súrodencov Ivana a Evu Vermešovcov, pre Evu, neskôr Kostolányiovú, som aj napísal zopár textov, medzi inými aj známu skladbu Až bude pokosená tráva, ktorá v čase svojho vzniku nebola taká populárna ako v neskoršom období....

■ Žijete hudbou aj dnes, keď jej vládnu najmä moderné technológie?

- Samozrejme, bez hudby by sa to ani nedalo. Kedysi ako gymnazista som mal kamaráta Štefana Mungyera, býval na Kapitulskej ulici a bol vášnivý rádioamatér. Robili sme napríklad pokusy prenášať zvuk cez zem (smiech). Bola vtedy o tom všelijaká literatúra. Takto sme vymýšľali a toto mi zostalo. Momentálne mám dva satelitné prijímače, a tak veľkú možnosť počúvať hudbu z celého sveta. Teraz bol napríklad cyklus 30 oper, robili to Nemci a mohli sme bodovať v hľadaní najlepšej opery všetkých čias Die beste Oper aller Zeiten, je to fantastický projekt. To ma vie vybudíť aj v tomto veku, a tak počúvam....

Zlata Matláková, Nepoznaná

**Vydavateľstvo Matice Slovenskej
Ilustrácie Emil Sedlák**

Zlata Matláková nie je pre priateľov poézie nepoznaná. Jej osobitné citlivé používanie slova a schopnosť rytmického odkrývania vnútorného sveta je charakteristické pre každú jej doterajšiu básnickú zbierku. Názov tej novej "Nepoznaná" preto môže vyvolať otázku: Aká nepoznaná? Veď jej básne majú svoj osobitý charakter, prirodzenú ženskú citlivosť bez násilnej feminizácie, duchovnosť rešpektujúcu telesnosť, konkrétnosť odkazujúcu k spoločnej skúsenosti.

A predsa jej každá báseň, každá zbierka odhaľuje nepoznané zákutia duše človeka a nastavuje zrkadlo tam, kde to nečakáme. Zlata Matláková slovami odkrýva vytesnené odtiene reality, posúva a odkláňa myslenie z vychodených cestičiek poznania. Svojou tvorbou spochybňuje úzko racionálny prístup k svetu a človeku

a tým i jeho statické uchopenie.

Názov novej básnickej zbierky Nepoznaná je preto pre jej tvorbu príznačný, pričom zbierka svojou poetickosťou i schopnosťou vnímať bytie nadväzuje na jej predchádzajúce básne i zborníky, napríklad Kytica za dverami či Rozopnutá duša.

Autorka nás aj v novej zbierke tajomne vtáhuje do osídien vnútorného rytmu odkrývajúc podvedomú harmóniu originálnym vrstvením slov v nečakanom zornom uhle. Od pocitov a toku myslenia k srdcu, od bolesťami a nádejami naplneného srdca k telu, od tela v jeho kráse i fyzickej obmedzenosti k duši, od vzletu duše k nebu a dotknutá pohľadom neba späť zemi. (Zenit, Nádej, Siesta....)

*Na zašpínenom chodníku / môže zostať čistý / i zatienený holub. / Tlieskanie detí
/ ho zdvihne, / popoletí do priestoru. / Patrí mu i nepatrí* (ukážka z básne Siesta)

Slová vyvierajúce so silných poryvov srdca miestami pretŕhajú zaužívané zoskupenie i konvenčný prúd myslenia, pričom odhaľujú autorkino vlastné vnútro. V bolesti i radosti, s túžbou po spriaznenosti a hlbšom porozumení.

To všetko bez pátosu, násilného hľadania rýmu, mimo klasickej formy a predsa tak blízko srdca, v tak podvedome známej melódii ducha. Poetickosť, ktorá vďaka špecifickému „vnútornému hlasu“ autorky nepotrebuje zovretý vonkajší šat, a tak môže zaznieť vo svojej plnosti. Naplnená je zo strany poetky, no necháva ďalšie nedopovedané pre čitateľa.

K poetickému odrazu jej slúžia aforizmy a sentencie Miroslava Danaja. Pôvodné jednoduché výstižné i humorné vety a pointy dostávajú nové rozmery, obzory, odtiene, krídla a smerovania. Sú pre ňu výzvou na odkrývanie nepoznaných rovín a nových súvislostí. Tak ako je každá jej báseň pre priateľov poézie a slova pozvaním, aj nová zbierka pootvára dvere nielen k duši Zlaty Matlákovej, ale k duši každého z nás.

dokorán otvárať ticho / kričať tak nahlas, / až na oblohe / vidieť dva mesiace
(K súhvezdiu Perzeus)

Pavol TOMAŠOVIČ

Spomienka na tvorbu františkána Teodora Tekela

Západné krídlo trnavskej radnice sa stáva v Trnave etablovaným miestom tunajšieho kultúrneho života. Po výstave Dialógy C + S sa bude 14. júla 2010 v tomto priestore pri príležitosti 35. výročia od úmrtia výtvarníka a kňaza Teodora Jozefa Tekela konať vernisáž jeho diel.

V ten istý deň bude za T. Tekela odslúžená aj zádušná sv. omša o 18.00 hodine v Kostole sv. Jakuba, ktorá bude vysielaná do celého Slovenska prostredníctvom frekvencií rádia Lumen. Podujatie organizuje Mesto Trnava v spolupráci s Inštitútom kresťanskej kultúry Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, Občianskym združením Tyrnaviensis, Galériou Jána Koniarka v Trnave a Rehoľou menších bratov – Františkánov (OFM) v Trnave.

Prevažná väčšina Tekelovej tvorby (presne 2518 prác, ma-

Vraždenie neviniatok, 1928

lieb, kresieb pastelom a tušom – časť jeho výtvarnej pozostalosti, ktorú roku 1976 postúpil A. M. Slahučka za symbolickú cenu vtedajšej Okresnej galérii v Trnave) sa nachádza v zbierkach GJK v Trnave. Pri príležitosti stého výročia Tekelovho narodenia (v roku 2002) sa v GJK konala veľká súborná výstava Oheň duše, tiež pod kurátorským dohľadom Dr. Aleny Piatrovej. K výstave vyšiel rovnomenný katalóg, ale zanedlho po ňom aj hodnotná monografia Teodor Tekel (Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003). Skúma dielo T. Tekela z rôznych pohľadov a hlavne postihuje viaceré jeho polohy, napr. aj básnickú tvorbu, ktorá je verejnosti takmer úplne neznáma, preto z nej uverejňujeme aspoň jedno dielo.

Teodor J. Tekel sa narodil 26. januára 1902 v Luboticiach (dnes súčasť Prešova) v roľníckej rodine. Po skončení miestnej školy odišiel študovať na gymnázium cisterciánov do maďarského mesta Baja. K františkánom vstúpil ako 15-ročný, ako 21-ročný zložil večné sľuby. Popri štúdiu teológie sa venoval aj filozofii. Už v roku 1924 bol vysvätený za kňaza. Ešte v tom istom roku sa mu stala príhoda, ktorá podstatne ovplyvnila jeho zdravotný stav a tým aj jeho tvorbu: po návrate z polnočnej sv. omše si prikúril v kachliach a ľahol si spať. Ráno ho však našli spolubratia priduseného dymom a dlho ho nemohli prebrať.

V rokoch 1924 – 1930 pôsobil p. Tekel ako kazateľ a katechéta v kláštoroch v Hlohovci, Nitre, Bardejove, Nových Zámkoch, Fiľakove a Nižnej Šebastovej. S povolením predstavených študoval maliarstvo na pražskej Akadémii výtvarných umení (1930 – 1934) u prof. Maxa Švabinského, odkiaľ sa vrátil do kláštora v Bardejove. Počas štúdií dvakrát získal čestné uznanie za výborný prospech. Medzi rokmi 1939 – 1945 bol profesorom kreslenia na cirkevnom gymnáziu v Malackách, neskôr tu pôsobil aj v pastorácii. Barbarská noc roku 1950 ho zastihla v bratislavskom kláštore, kde sa liečil z chrípky. Spolu s ostatnými rehoľníkmi bol násilne odvedený do Hronského Beňadiku, potom do Belušíckych Slatín. Na príhovor vplyvnej obdivovateľky jeho umenia bol ešte v tom istom roku prepustený a až

do svojej smrti 14. júla 1975 žil v Trnave v malom domčeku na Jerichovej ulici. Len sporadicky bol pozývaný na výpomoc v pastorácii a odlúčenie od kláštorného spoločenstva, v ktorom prežil takmer celý dovtedajší život, niesol veľmi ťažko.

S Tekelovým pohnutým životom je úzko spojená výrazovosť jeho výtvarnej i literárnej tvorby. Pre začiatky tvorivého hľadania v 20. a 30. rokoch je charakteristická určitá symbolistická štylizácia (vzniká veľké množstvo madon, piet, idylických obrázkov sv. rodiny), ktorá však miestami už prerastá do expresionisticky ladených vízií (Vraždenie neviniatok, 1928). Už v tomto období uňho badať jednoznačný príklon k technike pastelu a hľadanie nových ciest v zobrazení tradičných kresťanských ikonografických tém, ktoré vychádzajú z autorovho najvnútornejšieho prežívania viery. Viera je prameňom, z ktorého vyvierajú nielen jeho námety, ale až takmer baroková vírivosť rukopisu, odrazy svetla a žiara Tekelových farieb.

V období, keď vyučoval kreslenie na františkánskom gymnáziu v Malackách, úzko spolupracoval so Spolkom slovenských výtvarných umelcov (napr. J. Alexym, M. Benkom, M. A. Bazovským, L. Fullom), vystavoval s nimi a vstupoval do ich diskusií a tvorivého hľadania. Kritika jeho tvorbu nenechávala celkom bez povšimnutia, v roku 1941 bol označený za „konštruktívneho mystika“, hlavne vďaka svojej kultivovanej linii a farebnosti.

V rokoch 1941 – 1944 vznikol jeho cyklus *Vojna ako reakcia* na okolité spoločenské dianie, ktoré sa už nikdy nebude dať od Tekelovho diela celkom oddeliť. Tvorbu nasledujúcich desaťročí poznamenala udalosť, ktorá bola pre mnohých osobnou tragédiou – *Akcia K* – strata kláštornej pôdy pod nohami a pre Tekela nepísaný zákaz vystavovať. Témy jeho prác vypovedajú o hrôze zo stavu spoločnosti, ktorá sa vedome zrieka Boha a velebí materiálnosť; farebnosť v expresívnych lavírovaných kresbách graduje od sivosti k černi. Častým námetom sa stáva zvláštny dvojkríž – slovanský a zároveň vystihujúci autorovu vnútornú bolesť: na hornom brvne visí ukrižovaný Boh, na dolnom zdieľa jeho osud človek.

V druhej polovici 60. rokov sa začína venovať tvorbe na novinový papier. Je možné, že k nej došlo len z príčiny krajnej hmotnej núdze, ale tým, že jeho mystické kresby vlastne prekrývajú klamstvá o ružovej budúcnosti, nadobúdajú priam symbolický význam. Nevzdáva sa jej ani v období politického uvoľnenia, keď do svojich diel vnáša i istú dávku irónie (napr. kresba: *Čo by povedal Kristus pri oslavách 50. výročia Ruskej revolúcie*, 1967). Ani zmeny v roku 1968 nezostali bez odozvy: Tekel sa prikláňa ku geometrickej abstrakcii (*Variácie* na 21. august, 1968) a v abstraktnom duchu jeho tvorba pokračuje až do smrti po ťažkej chorobe. Vyjadruje akési zmierenie s vonkajším svetom, hĺbku prechádzok krajinami vlastnej duše.

Mnohí Trnavčania si pátra Teodora J. Tekela pamätajú ako jednoduchého kňaza, blízkeho deťom svojou prostotou i dobrotou, ktorý práve deti pozýval k sebe, do domu na Jerichovej ulici, aby sa tu učili kresliť. Žil veľmi skromne, dokonca aj po smrti bol ako umelec pomerne neznámy, hoci bol súputník nášho „rodinného striebra“ – slovenskej moderny. Dnes sa jeho práce na aukciách predávajú za vysoké ceny. Tekelovo dielo na nich vyniká veľkou úprimnosťou, aj na pripravovanej výstave ho diváci môžu spoznať ako tvorcu, ktorého tvorba prešla neľahkými cestami osobného utrpenia v konfrontácii s vonkajším svetom a duša zas ohňom očisťovania v tvorbe, ktorá bola pre neho nevyhnutnosťou.

Takisto aj jeho básnické slová sú slovami hlbokého porozumenia tvorbe, poznania vnútorného zápasu tvorcov, a tiež vyjadrením jeho úprimnej viery, že zdrojom každej tvorby je Najvyšší Tvorca:

Na počiatku bolo slovo (Úvod do tvorby)

Ešte stále neveríte, že Duch /je silnejší ako hmota? /Tak pripomeniem slová Majstra: /Duch je, čo všetko oživuje, /telo len to, čo zvládze, /duch je na všetko hotový, /telo často nemocné. /Tak hovorí Pán umenia a hmoty. /Čo v dielach vidím očami, /je viac než krásne. /Však hlavnejšie je to, čo za nimi stálo, /čo počiatok každej tvorbe dáva. /Čo očami som nevidel, /zjavilo sa mi v duši. /Tri Grácie znášali sa vo vzduchu – /jak matka s dvoma dcérami. /Sloboda, matka umenia, /Tradícia, vernosti dcéra, /Nadanosť, čistoty cititeľka. /A nad nimi vidím ešte čosi, /očiam by neveril, srdce ma nesklame – /„Génia víťazstva so zalomeným krídlom“. /Sme len ľudia menej dokonalí. /A hmota ťažká, aby prijala ducha. /V tom je umenia sila, tiež tragédia.

(Teodor Tekel, Malacky 22. 11. 1947)

Miroslava KURACINOVÁ VALOVÁ

Vyšla monografia Márie Balážovej

Začiatkom júna bola v Galérii Jána Koniarka predstavená monografia o trnavskej výtvarníčke Márii Balážovej. Je venovaná jej tvorbe od roku 1985 do 2009.

Na začiatku to boli avantgardné módne trojfarebné kreácie a po roku 1988 sa začína výraznejšie objavovať v jej výtvarných prácach symbolika. V dvadsaťpäťročnej tvorbe autorky je pozoruhodné nenápadné, no kontinuálne nadviazanie neskorších výtvarných prác na jej módne návrhy v druhej polovici osemdesiatych rokov minulého storočia. Už v nich používala geometrické tvary a objavovala sa i červeno – čierna farebná kombinácia.

Prelom nastáva okolo roku 1992, keď začína prevládať kosoštvorcová hlava hada prebratá z indiánskej kultúry. Dominuje v jej ďalších prácach ako Hadia geometria. Všeobecne sa tak jej tvorba zaraďuje k abstraktnému umeniu, konkrétne do tzv. Novej geometrie, ktorá sa v ďalších rokoch posúvala k novým významom. V geometrickej abstrakcii autorka zredukovala výrazové prostriedky na osobitý jazyk farby a geometrie. Pôvodnú dvojfarebnosť sivej a čiernej obohatila na prelome storočí o červenú. Jej geometria je jasná, bez hranej expresie či exaltovanosti v snahe preniknúť k podstate, prekračujúc k nadčasovosti. Na jednej strane ponúkajú obrazy Márie Balážovej uzavretú architektúru obrazu, ktorý však umožňuje vďaka variáciám tvorby viacerou interpretačným možnostiam. Tým dochádza k spomínanému prekračovaniu nielen samotného umeleckého dieľa, ale i myslenia. Jej osobitý prístup a koncepciu celého cyklu diel teoretici umenia definujú ako postgeometrickú abstrakciu. Autorka v mapovanom období šesťnásťkrát samostatne a vyše stokrát v rámci kolektívnych prezentácií vystavovala svoje diela doma i v zahraničí. Monografia o Márii Balážovej obsahuje štyri štúdiá o tvorbe autorky, o reprodukcii jej diel, biografii a zoznam samostatných a kolektívnych výstav. Vydalo ju vydavateľstvo Trnavskej univerzity Typi Universitatis Tyrnaviensis aj za finančnej podpory mesta Trnava a Klubu priateľov Trnavy. Kniha je výrazom istej satisfakcie, keďže na Slovensku v dôsledku chýbajúcej kontinuity umeleckej obce i kritického myslenia zostávajú pokusy hľadať umelecké východiská zo strnulých či extravagantných foriem dlhé roky nedocenené.

Pavol TOMAŠOVIČ

EXIN 2010

Ilona Németh: Brána (1992) Stano Masár: Dva vstupy
Kopplova vila Galérie Jána Koniarka Konceptcia: Vladimír Beskid, výstava
potrvá do 5. septembra

Galéria Jána Koniarka otvorila v júni 2009 nový výstavný projekt EXIN (exteriér-interiér), v ktorom prezentuje intervencie súčasných umelcov a umelkýň do klasického galerijného prostredia (2009 – Juraj Meliš, Milan Houser). V rámci tohto projektu prezentuje v tomto roku dvoch slovenských umelcov: Ilonu Németh (1963) a Stana Masára (1971).

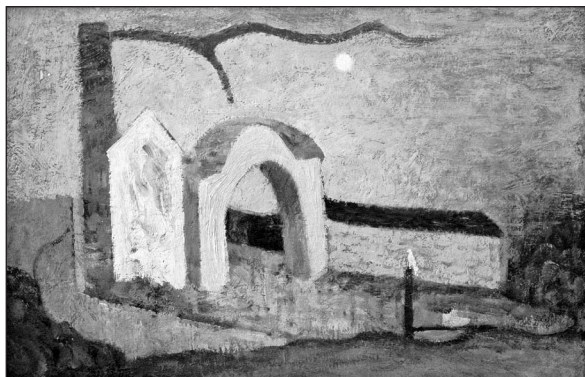
Na prizemí nového krídla Kopplovej vily je rané dielo renomovanej umelkyne Ilony Németh s názvom Brána (1992). Práca pozostáva z dvoch vysokých stien, do jednej sú umiestnené vetvičky, do druhej sú zapichnuté kuchynské nože. Pre diváka, ktorý musí chodbičkou medzi nimi prejsť, je nastavená sugestívna situácia stiesnenosti, ohrozenia, či agresivity prostredia. Toto dielo stojí na začiatku vykročenia autorky k inštaláciám a prostrediam, kde používala prírodné materiály (Malá záhradka, Piešťany 1993, konáre, nože, pletivo; Elementárny objekt, Tatranská Lomnica 1994, zemina, vetvičky). Toto vytváranie chodieb a uličiek vrcholí v prácach Stena (Synagóga na Palmovce Praha 1995, hlinené tehly) a Labyrint (Synagóga GJK Trnava 1996, vrecia s pieskom, 60 ton). Dielo Brána sa stalo novou akvizíciou zbierky Prvej investičnej spoločnosti, a. s., v Bratislave.

Stano Masár sa dlhodobo zaujíma o vytváranie inverzných či paradoxných situácií, kde vznikajú unikátne objekty z bežných predmetov (stoly, schody, dvere, nákupné košíky a pod.) a celé série interpretácií výtvarných diel klasikov aj súčasných autorov. Prvý vstup autora vznikol ako priamy komentár na prezentáciu M. A. Bazovského v hlavných priestoroch GJK – na úvodnej stene je séria Slovenské výtvarné umenie 20. storočia (2005) – 58 bezpečnostných tabuliek, kde sú prepísané významné diela slovenských autorov do novej vizuálnej komunikácie, a zároveň zásah tabuliek do výstavy a do hasiacich a bezpečnostných „zákutih“ výstavných priestorov (Running, 1999; 6 tabuliek s nápismi: MONEY, LOVE, SEX, FREEDOM a pod.). Druhý vstup je metaforickým „čakaním na Godota“ – vo vyprázdnenom priestore Koniarkovej expozície dve muzeálne lavičky, biele steny a krátky nápis na jednej z nich: WAITING FOR ARTIST'S IDEA (2010).

Bazovský v Trnave, Koniarek v Trenčíne

Galéria Jána Koniarka v Trnave, a podobne veľká, tiež na krajskej úrovni pôsobiaca Galéria Miloša Alexandra Bazovského v Trenčíne, sa rozhodli, že počas prázdninových dní predstavia svoje stále expozície. Už pomenovanie inštitúcií podľa významných osobností slovenského výtvarného umenia prvej polovice dvadsiateho storočia predznamenal, tvorba ktorého autora sa v partnerskej expozícii predstaví. V polovici júna najprv sprístupnili zbierky z Galérie Miloša Alexandra Bazovského v trnavskej galérii, a týždeň nato sa trenčianski návštevníci stretli s tvorbou sochára Jána Koniarka.

Miloš Alexander Bazovský, *Brána*, 1952,
olej; tempera

„Myslím si, že okrem objavných výstav, ktoré robíme jednotlivým výtvarným umelcom, je dobré spolupracovať aj s ostatnými veľkosťou porovnateľnými galerijnými inštitúciami. Reinštaláciou niektorých stálych expozícií v inom priestore zvyšujeme význam dostupnosti diela ako takého, lebo je v novom prostredí a dostane sa k inému návštevníkovi. Myšlienka, že si na leto vymeníme expozície, vznikla už skôr. Napríklad v prípade Jána Koniarka to nadväzuje na naše aktivity v oblasti sochárskej tvorby. V pravidelných cykloch napríklad

predstavujeme komorné sochárstvo,“ hovorí riaditeľka Galérie Miloša Alexandra Bazovského v Trenčíne Danica Lovišková o myšlienke pripraviť takúto výstavu.

Oba spomínané projekty budú sprístupnené až do začiatku septembra. Aj výstava, ktorá z Trnavy putovala do Trenčína, je rozsahovo podobná. „Snažili sme sa vybrať tie najlepšie diela z našej stálej expozície, jadro je v Koniarkovej klasickej komornej tvorbe návrhov pamätníkov a alegórií, obdobie od roku 1905, keď bol v Belehrade, od portrétov jeho otca a končí to poslednou modelovanou sochou L. N. Tolstého v roku 1949. Myslím, že to je dobrá vzorka Koniarkovej tvorby, jeho vývoja od secesnej postrododenskej modelácie k silným statickým národne orientovaným sochám. V neposlednom rade sme chceli predstaviť Jána Koniarka ako zakladateľa a predstaviteľa moderného sochárstva a istej školy, po ktorej nasledovali takí sochári ako Fraňo Štefunko a Štefan Belohorský, pretože práve tých ovplyvnil a hlásili sa k nemu. Druhý dôvod je galerijný a muzeálny, radi by sme naše zbierky, ktoré dlhodobo a programovo budujeme, ukázali počas turistickej sezóny aj inej časti Slovenska. Miloš Alexander Bazovský v takejto podobe v Trnave doteraz ešte nebol,“ hovorí riaditeľ Galérie Jána Koniarka v Trnave Vladimír Beskid.

V čase, keď sa najmä vo výtvarnom umení termínom postmoderna prezlieka za umenie aj umelecká neschopnosť, je takýto vzájomný „výlet“ dvoch galérií do modernistického obdobia viac ako podnetný. A nielen pre milovníkov klasického výtvarného umenia. Aj preto podľa riaditeľky Galérie Miloša Alexandra Bazovského Danice Loviškovej bola pri koncipovaní expozície hlavným kľúčom a dominantou najmä kvalita tvorby. „S kvalitou sa niesol zámer

vytvoriť chronologický umelecký, a na jeho pozadí aj životný príbeh autora od počiatku 20. storočia až po 50-te roky. Keďže Galéria Miloša Alexandra Bazovského nevlastní práve prvú veľmi dôležitú periódu autora, a to sú 30-te roky, na trnavskej výstave sa predstavuje nielen tvorba z našich zbierok, ale využili sme aj výsledky spolupráce so Slovenskou národnou galériou a Galériou mesta Bratislava. Takto sme práve dôležitými vývinovými dielami z raného Bazovského obdobia dotvorili celok jeho umeleckého profilu, a teda sme v Trnave mohli predstaviť komplexný pohľad na Bazovského tvorbu. Sú tu teda šperky z Bazovského tvorby v jednotlivých vývinových krokoch, ale ukázali sme aj jeho tvorbu v takých tematických oblastiach ako je krajina, zátišie, figurálna kompozícia a portrét," hovorí Danica Lovišková.

Otvorenie Bazovského expozície v trnavskej galérii bolo jednou z kultúrnych udalostí roka. Zaiste aj preto, že prinieslo diela štýlovo podobné Koniarkovej soche. Stály návštevník galérie vďaka projektom v posledných dvoch desaťročiach spoznal Koniarka detailne. Zaiste aj preto si na tejto výstave všimol najmä „nadstavbu“ a styčné životné či autorské paralely medzi Bazovským a Koniarkom. Bazovský zomrel až na konci roku 1968, a tak na rozdiel od Koniarka, ktorého dielo sa uzavrelo ešte v rokoch päťdesiatych, mohol spoznať aj nastupujúce experimenty a svieži vzduch v slovenskej výtvarnej tvorbe šesťdesiatych rokov. „Osudy boli spleť, ale najmä pre oboch neprajné. Koniarek bol po prvej svetovej vojne prijatý nie celkom priateľsky, keďže bol na fronte ranený a nepodarilo sa mu dostať nijakú oficiálnu zákazku, po ktorej túžil. A jeho ďalšie realizácie boli akoby vždy pod tlakom kompromisov. Bazovský prežíval to isté po druhej svetovej vojne v 50-tych rokoch, keď zavládol oficiálny socialistický realizmus, jeho dielo nebolo akceptované. Ale paralelu nájdeme aj pri neustálom sťahovaní, pri zdravotných problémoch a podobne," hovorí Vladimír Beskid a dopĺňa ho Danica Lovišková: „Obaja žili v určitom spoločnom premenlivom období, ktoré bolo veľmi náročné, boli tam rôzne spoločenské a politické medziny. Ale myslím si, že možno je medzi nimi určitý moment poctivosti tvorby, schopnosť vytvárať výnimočné diela – Koniarek v trojrozmernom aspekte, Bazovský v plošnom. Oboch zaujímal človek, jeho utrpenie, jeho výraz a existencia. Samozrejme, Bazovský mal ešte o možnosť viac, lebo mohol zobrazovať zátišie a krajinu, ale u oboch je spoločným motívom človek, ktorý je základom každého príbehu, celého diania a histórie.“

A do trstice hodnotenie z trnavskej strany, ktorá sa na Bazovského pozerá cez Koniarka: „Bazovského dielo poznám z minulých rokov, možno nie tak dôverne ako Koniarka, nakoniec, žili tú dobu, keď sa umelcom nežilo ľahko, keď bolo treba myslieť aj na 'chlebové' záležitosti a popritom pracovať na tom, čo nosili v srdci. Myslím, že v tom sú podobní, možno Bazovský mal zlé roky na konci života, Koniarek v inom období, keď mu zomrela sestra, bol v Trnave opustený a obaja žili mimo centra hlavného kultúrneho diania. V tomto vidím podobnosť ich osudu, a myslím, že aj ich vnímanie verejnosťou je podobné – ani Bazovský ani Koniarek nie sú dnes vnímaní tak, ako by mali byť a ako by si zaslúžili," hovorí mestský a krajský poslanec Bohumil Chmelík, milovník výtvarného umenia, ktorý prevzal záštitu nad celým projektom.

Dielo jedného z najvýznamnejších slovenských autorov 20. storočia Miloša Alexandra Bazovského tvorí najrozsiahlejšiu časť zbierkového fondu galérie v Trenčíne. Je to viac ako tisíc olejov, gvašov, tempier a kresieb. Vo svojej rozsiahlej tvorbe prináša novú a objavnú definíciu Slovenska, pripomínajúc jeho baladický nádych, drsnosť, melanchóliu. Vytvoril akýsi archetyp slovenskej krajiny a jej obyvateľov. Bazovský sa narodil v Turanoch nad Váhom a zomrel v Trenčíne, kde žil len posledných 6 rokov svojho života. Rok po jeho smrti (1969) bola v Trenčíne založená galéria, ktorú po ňom pomenovali. Dielo Miloša Alexandra Bazovského sa predstavuje v Galérii Jána Koniarka v Trnave až do 5. septembra.

Prvému trnavskému fotoparku priali sudičky

Prvému fotoparku v histórii Trnavy, ktorý pripravili trnavský fotoklub Iris a mestská samospráva 29. mája v mestskom amfiteátri, popriali sudičky do tretice všetko dobré – počasie, záujem súťažiacich i publika. Na sieťach napnutých medzi stromami a na pódiu vystavovalo svoje fotografie tridsaťsedem začínajúcich i skúsených fotografov vo všetkých vekových kategóriách nielen z Trnavy, ale aj z trnavského regiónu, hlavného mesta Bratislavy a z Českej republiky. Diela hodnotila odborná porota, ktorej úlohou bolo udeliť dve ocenenia, svoj názor na fotografie však vyjadrovali aj návštevníci prostredníctvom fotobodov, ktoré mohli udeliť svojmu favoritovi. Jednoznačným víťazom sa stal podľa poroty i publika Radovan Mišík z Bratislavy, ktorý získal za svoju kolekciu fotografií Cenu Mesta Trnavy a Fotoklubu Iris. Cenu poroty za jednotu myšlienky a spracovania vystavenej kolekcie dostal Roman Hajnala z Bratislavy. Na druhom mieste sa v hlasovaní publika umiestnila Trnavčanka Alžbeta Stillerová, tretí bol Peter Lančarič z Trnavy. Cenu pre najlepšieho autora do 18 rokov získal na základe hlasovania publika Peter Šit z Dechtíc.

Krásny priestor na prezentáciu svojich fotografií mali v ten istý deň fotografi aj na nádvorí trnavskej MAXGallery – bývalej ortodoxnej synagógy na Haulíkovej ulici v Trnave, kde sa zároveň uskutočnilo aj otvorenie výstavy fotografií Eugena Blaškoviča Kráľovstvá nebeské spojenej s výstavou pozoruhodných grafičiek Pavla Sukdoláka.

-eu-

Ako šli holuby pešo z Francúzska až do Trnavy

Nagy: „Idem vám ráz po škarbáku a zrázu na mna skočí z rozdzavenú tlamu vlčísko. Ale hned som mu strčil celú ruku donútra až po zadek, tam som ho drapol a trhol. Vlčíska prevrácilo, mal potom zuby naopak a nemóhol ma pokúsať.“

Skoro každé skoré ráno mojej útlej mladosti bolo poznamenané zásahom do mojich detských snov. Veľké trojdielne okno izby rodinného domu, kde som s rodičmi a starším bratom spával, bolo situované do Ulice 9. mája v Trnave, z ktorej sa každé ráno okrem nedele približne od piatej hodiny ranej začali ozývať kroky pracujúcich Kovosmaltu, n. p. Zo spánku ma najprv prebralo osamelé „tum, tum, tum, tum, tum, tum, tum“, čoskoro sa pridalo ďalšie, zvuk mohutnel a keď sa už blížila šiesta hodina, do dunivého dvojtŕťového rytmu krokov sa pridalo aj ostré osminkové „tututututu“. To už pracujúci utekali, aby si včas štikli kartu. V zime, keď bol napadnutý sneh, sa „tum, bum“ menilo na „škvrk, škvrk“ a pred šiestou na „škškškškvrk“. Občas sa ozvalo aj „bumbác“, keď sa ponáhľajúci pracovník alebo pracovníčka Kovosmaltu šmykli a spadli do snehového maglajzu na chodníku.

Do Kolónie, ako sa štvrti pred Kovosmaltom hovorilo, som začal chodiť ako predškólak na detské kúpalisko. Potom ma brat zobral na veľké kúpalisko a tam ma naviedli, aby som sa spustil zo šmyklavky. Tak som sa prvýkrát v živote, a nie posledný, začal topiť a do hneďa opálený plavčík Milan Medovič ma na dlani pravej ruky vyniesol von. Do základnej školy so mnou nastúpili aj kolonisti Maro Ondriš, Maro Monček, Bobo Molnár, Jožo Slanina, Milan Brezina, a tak som začal za nimi chodiť do Kolónie. Hrávali sme sa na trávnom ihrisku, ktorému hovorili Pája. Bolo za bicyklovými stánkami pre zamestnancov Kovosmaltu a poslednými činžiakmi Kolónie. Vlastne, posledný bol a doteraz je obytný dom prezývaný ocelák, pretože má oceľovú konštrukciu.

Pred činžiakom pri Páji sedával na vozíku starý tlstý pán Nagy bez jednej nohy. Vždy, keď sme sa pri ňom zastavili, porozprával nám nejakú príhodu.

„Za prvej svetovej vojny som bojoval za Rakúsko-Uhorsko na severnej točnej proci Rusom. Bol tam vtedy taký strašný mráz, že zamrzli aj všetky zvuky a bojovali zme za hrobového cicha. Keď niekto kričal, mal len otvorenú hubu a počut nebolo nič. Tak to bolo aj ze strelbu. Ludé sa strílali, kričali a padali za cicha.“ Starý Nagy sa potom odmlčal a začal si napchávať fajku tabakom značky Taras Bulba. „A čo bolo ďalej, ako sa to skončilo?“ pýtali sme sa. Starý Nagy si zapálil, zabafkal a povedal: „Ked sa potom na jar tá strašná zima rozmrazilá, tri dni bolo na severnej točnej toľko kriku a strelby, že moc zveri a aj Eskimákov uhynulo.“

Za kultúrnym domom boli kúpele, v ktorých kúril starý Novák. Ten nás púšťal do kúpeľa za 50 halierov. Za kúpeľom bolo škvarové futbalové ihrisko a za ním vrátnica fabriky Kovosmalt, n. p. Vrátnici tam mali aj strážneho psa, o ktorom kolovalo, že zlodejovi pomôže aj mech cez plot prehodiť. Raz zastavil vrátnik jedného robotníka s veľkou napratanou kabelou a vyzval ho, aby kabelu otvoril. „Kabelu nemôžem otvoriť, lebo tam mám kocúra,“ povedal robotník. „Ja ti dám kocúra, už aj otvor kabelu. Načo by ti bol v robote kocúr?“ „My tam máme v zlievarni potkany a myši,“ snažil sa obmäkčiť robotník vrátnika. Ten mu však kabelu vytrhol a otvoril. S mraučaním z nej vyletel veľký kocúrisko a trielil do fabriky.

Keď šiel ten istý robotník s veľkou kabelou z práce, spýtal sa ho ten istý vrátnik: „Čo máš v tej kabele?“ „Vrtačku,“ odpovedal robotník. „Mám otvoriť kabelu?“ „Mňa ty, môj milý, už nedostaneš,“ skríkol vrátnik a dodal: „Vypadni s tým kocúrom, kým mám dobrú náladu!“ A vrtačka bola vonku.

Starý Nagy si vyklepal fajku a spýtal sa nás: „A to som vám vyprával, jak som zváral Titanik? Raz prílecela do Koburgu helikoptéra, vystúpili z nej páni v cylindroch a kričali, že chcú hovoriť s pánom Nagym. Riaditeľ ma dal hned vyvolať a páni mi potrásli pazúru. Že sa vraj dozvedzeli, že som najlepší zvarač na svete, a že musím íct hned s nima, lebo Titanik má dzíru, a keď ju nezavarím, tak sa potopí. Tak som si zbral kyslíkové flaše, zvaračku a nasedol do helikoptéry. Hned sme odleceli a za letu na mna natáhli skafander. Nad Titanikom ma spuscili z helikoptéry do mora, a tak som začal pod vodu tú dzíru zavarovať. Trvalo to hodziny a už mi chýbalo zavarit len jeden centimeter štvorcový, keď mi z helikoptéry hlásili, že loď sa už potápá, vytáhli ma hore a odvezli naspátek do Koburgu“.

Ako študent trnavskej priemyselovky som viackrát v Kovosmalte praxoval pri sústruhu alebo v zámočnickej dielni. V tých časoch tam prišli pracovať aj kubánski robotníci. Raz sa Kolomana Kleschta, ktorý sa potil pri sústruhu, spýtal jeden Kubánek: „Co ty delat?“ Koloman mu odpovedal: „Fu-šu-ju“.

Kubáncom sa v Kovosmalte nepáčilo. Hovorili, „ze u nas sudruhi moc robit a malo zabava, a ze u nich na Kube je to opacne“. Bývali v ubytovni na Linčianskej a často navštevovali pohostinstvo zvané Papuča. Bolo to raz v zime, keď sa jeden Kubánek v Papuči chvстал, že je brat svetoznámeho boxera Teofila Stevensona. „A ja som Milan Gama,“ povedal jeden saxofonista a hned mu jednu treskol. Strhla sa hromadná bitka. Pred Papučou hrali deti na klzisku hokej, a tak Kubánci a aj naši vybehli, zobrali im hokejky a vrátili sa s nimi do Papuče. Papuča však mala na podobné akcie malé priestory, a v tej trme-vrme sa tam s tými hokejkami nedalo ani zahnať. Tak Kubánci i naši postupne vybiehali z papuče, tam sa riadne zahnali, s krikom vleteli dnu, a tak...

Starý Nagy si bafol a začal: „To som vám bol v Afrike, v buši úplne sám a naráz očujem nejaké zvuky. Pozrem lepší, a ze severu stojí proci mne lev. Obzrem sa, a z juhu tiež. Z východu ďalší, a ze západu tiež. A tí dvaja ze severu a z juhu už po mne skočili. Skrčil som sa za pen a ten severný lev zhltol namisto mna teho leva z juhu. A potom ten západný východného. A keď potom skočili ten severný ze západným, zas som sa skrčil a oni sa zhltili navzájom. Tak to bolo v Afrike.“

Na priemyslovke sa veľa rysovalo, a tak som sa dohodol s kolegom z hudobnej skupiny Alfa Sextet Ivanom Kleschtom, ktorý robil v Kovosmalte pri rysovej tabuli, že ma bude brávať na nočné, kde sme spolu do rána rysovali. Raz sme tak šli okolo trištvrté na šesť ráno domov a Kolóniou sa proti nám valilo množstvo pracovníkov Kovosmaltu na rannú smenu. Ivan Klescht sa chvíľu znechutene pozeral na dav a potom mi svojim typickým pomalým spôsobom povedal: „Pozri, Monček, jak idú. Jak zviratá na bitúnek.“

Vtom sa z jedného obloka ozvalo: „Přeji vám dobré ráno. Je přesně šest hodin...“. Ľudia sa zastavovali, neveriacky sa pozerali na hodinky, potom sa splášili a začali bežať. Pritlačili sme sa s Ivanom o plot, aby nás neudupali. Pozrel som na hodinky. Bolo o 12 minút šesť. Keď sa začal splašený dav vzdalovať, z obloka, odkiaľ sa ozvalo rozhlasové hlásenie presného času, sa vyklonil Ivanov brat Koloman Klescht a s úsmevom nám zamával. „Čo to máš za blbú rádiovú stanicu?“ spýtal sa pomaly Ivan Kolomana. „To nie je rádio. Včera ráno som si to nahral na magnetofón, dnes som to dal do okna a pustil. „Ako?“ spýtal sa Ivan. „Len tak...“

Nagy: „Raz som poslal mojich poštových holubov na súťaž do Francúzska. O dva týždne sa mali vrátiť. Už to bolo vyše mesáca a holubov nikde. Išól som vám raz do Kamenného mlyna, a čo vidzím: Šecky moje holuby idú domov peši. Predstavte si, tí Francúzi im zväzali krídla...“

Marián Mrva

Športový kaleidoskop

■ **TENISOVÁ ŠTVORHRA O POHÁR PRIMÁTORA** – Trnavská tenisová liga už vyše tri desaťročia je celoslovenskou raritou v masovej telesnej kultúre. Bez prestávky sa dostáva do povedomia svojich priaznivcov od r. 1979. Aj práve prebiehajúci 32. ročník sa teší širokému záujmu. Družstvá sa venujú tomuto populárnemu športu v troch skupinách dlhodobých súťaží, vrátane dvoch veteránskych líg. Ich členom, ale aj ďalším záujemcom, bol venovaný ôsmy ročník Pohára primátora mesta Trnavy vo štvorhre. Dvojdňový turnaj na antukových dvorcoch 1. TC Trnava otvoril viceprimátor Ing. Vladimír Butko. Usporiadateľský štáb viedol Ing. Pavel Diener, ktorému patrí predsednícky post aj v riadiacom výbore občianskeho združenia TTL. Hlavnú trofej vo výborne pripravenom podujatí získali Vráblovci (otec a syn).

■ **WORLD HARMONY RUN 2010 V TRNAVE** – Európska vetva Svetového behu harmónie neobišla tento rok ani Trnavu. Poslovia s ohňovou pochodňou napriek nepriazni počasia dobehli do malého Ríma v nedeľu 30. mája podvečer a po prenocovaní sa na druhý deň vydali na ďalšiu etapu. Najskôr ich pred radnicou privítal viceprimátor mesta Ing. Jozef Pobiecký, ktorý v pondelok 31. mája ráno bol aj čestným štartérom. Pobyť hostí zo siedmich krajín – Anglicka, Česka, Maďarska, Portugalska, Ruska, Ukrajiny a SR – v našej starobylej metropole zabezpečoval z mestskej samosprávy referát protokolu a spoločenských obradov pod vedením Mgr. Viery Hrdinovej. Medzi športovcami, ktorí sa pridali do bežeckej skupiny, bol tiež Trnavčan Jozef Stacho (80-násobný darca krvi). Symbolický úsek zo Zvončína do rodného mesta absolvoval spolu s manželkou Idou. World Harmony Run zavítal aj do ZŠ na Spartakovskej. Nie náhodou. Táto škola je v posledných rokoch najlepšia v Trnavských športových hrách. Pod jej strechou sídli Stolnotenisový klub Viktória, víťaz mestskej ankety 2009. Dobré meno robí škole aj krasokorčuľovanie a ľadový hokej. Bohatá zbierka cenných trofejí, ktorú ukázal našim i zahraničným členom bežeckej štafety riaditeľ Mgr. Štefan Peko, dokumentovala nevšedné úspechy známej bašty trnavského športu.

■ **MEMORIÁL DUŠANA SVATÉHO** – Telovýchovná jednota Elán, 24 rokov pôsobiaca pod predsedníckou taktovkou Mgr. Mariana Rozložníka (nateraz poslanca MZ a člena mestskej rady) na trnavskom sídlisku Linčianska, usporiadala s finančnou pomocou mesta Trnavy 16. ročník Memoriálu Dušana Svatého vo volejbale miešaných družstiev. Smeče duneli cez poslednú májovú sobotu na dvoch ihriskách Mestskej športovej haly. Spomienkový turnaj na nezabudnuteľnú legendu trnavského volejbalu prilákala tímy z nášho mesta a okolia, ale tiež družstvá z Moravy (Trnava pri Zlíne) a Talianska. Víťazný celok si odniesol putovný pohár zástupcu primátora mesta. Lanské prvenstvo obhájil Stock Trnava.

■ **VÍŤAZNÁ TROFEJ ZOSTALA DOMA** – Na kvalitnom trávnom koberci štadióna ŠK Modranka sa devätnásť raz stretli protagonisti masového futbalu z troch krajín v súperení o Pohár primátora mesta Trnavy. Išlo o pracovníkov mestských polícií a mestských úradov. Na úvod sa aktérom prihovril viceprimátor Ing. Jozef Pobiecký. A potom už v prajnom počasí dostal priestor prvý vylučovací súboj. V ňom naši partneri z poľského Zabrze podľahli Hodonínu 1:4. V ďalšom meraní sil na 2x25 min si trnavskí obhajcovia prvenstva poradili s Bohumiňom 4:2. Súboj o bronzový stupeň, medzi mestami Zabrze a Bohumiň, vyhrali Poliaci 4:2. V dramatickom finále, podobne ako vlni, triumfovali Trnavčania (koučovala ich dvojica Milan Horňáček – Marcel Prokop). Z rúk člena mestskej rady Karola Opatovského prevzal víťazný pohár kapitán tímu, pracovník MsP Ondrej Sakar (bývalý reprezentant SR v hádzanej a ešte donedávna hrajúci tréner extraligového HK 47 Trnava). Organizátori – pod vedením náčelníka trnavskej mestskej polície Mgr. Igora Kelešiho, jeho zástupcu JUDr. Ivana Ranušu a technického riaditeľa turnaja Pavla Bodu – aj tentoraz pripravili tradičné podujatie na vysokej športovej i spoločenskej úrovni. Prispela k nemu tiež rozhodcovská štvorica: Tibor Santa, bratia Jozef a Maroš Šmidovičovi i Jozefov syn Viktor.

Jaroslav LIESKOVSKÝ

Pozvánky na leto

■ **TROJUHLNÍK S OBRÁTKOU NA KOPÁNKE** – Prvá júlová sobota každoročne patrí medzinárodnému behu Špačinský trojuholník. Pelotón mužov a žien (všetky vekové kategórie) absolvuje od 17.00 h 10 080 m trať zo Špačínec do Trnavy a späť. Náš mestský magistrát technicky zabezpečí 3. júla pri 33. dejstve obrátku na konci Kopánky (kruhovka), kam vedúci vytrvalci pribehnú približne o 17.15 h. O týždeň neskôr, 10. 7. o 17.00 h na štadióne OFK Malženice, príde na rad premiéra Malženickej trinástky. Na hlavné pole čaká cestných 13-tisíc metrov. Usporiadatelia oboch masových festivalov pohybu pozývajú na štart všetkých trnavských dlhotratiarov, začiatočníkov nevynímajúc. V druhom prípade dostanú šancu aj sprievodné kategórie ziačtva.

■ **TRNAVA CUP NA LOKOMOTÍVE** – Medzi tradičné letné pozvánky patrí medzinárodný futbalový turnaj starších dorastencov Trnava Cup. Tohtoročný 13. diel je naplánovaný na 24. a 25. júla. Usporiadatelia z FC Spartak a FK Lokomotiva pozvali päť tímov. Popri oboch trnavských kluboch sa publiku predstavia tiež mladí futbalisti SK Sigma Olomouc, MFK Dubnica n. V. a Górnika Zabrze z partnerského mesta na juhu Poľska. Organizačný štáb tvorí Martin Stano, Peter Moravčík, Stanislav Adamec, Jozef Dian a Marián Černý. Dejiskom kvalitne obsadenej medzinárodnej konfrontácie bude mestský športový areál

Lokomotívy na Ulici Juraja Slottu. Finančnou podporou prispela na turnaj aj mestská samospráva. Tento mesiac, v sobotu 17. júla, štartuje i nový ročník Corgoň ligy. Domáci „bílí andeli“, kormidlovaní 59-ročným trnavským rodákom Dušanom Radolským, privítajú na úvod FK Senica.

■ **OTVÁRACIE DVOJKOLO V TRNAVE** – Prvá liga v dráhovom golfe otvorí sezónu 2010/2011 v Národnom minigolfovom centre na Ulici Juraja Slottu (sídliisko Družba). Podľa slov prezidenta Slovenského zväzu dráhového golfu, Trnavčana Ing. Františka Drgoňa, privíta malý Rim kompletnú slovenskú elitu. Predstaví sa v piatich miešaných družstvách. V sobotu 31. júla sa začne 1. kolo najvyššej súťaže presne na pravé poludnie, kým druhé kolo otvorí v nedeľu 1. 8. o deviatej hodine. Domáci štáb povedie Ing. René Šimanský. Vstup divákov bude po oba dni zdarma.

Jaroslav LIESKOVSKÝ

Povodne – riziko vzniku prenosných ochorení

■ **Slovensko postihli v uplynulých dňoch ničivé povodne. Aj keď náš región nebol zasiahnutý v takom rozsahu ako východná časť štátu, môžu sa v tejto súvislosti aj u nás vyskytnúť ochorenia?**

V súvislosti s povodňami môže dochádzať k vzniku rôznych infekcií. Indikátormi začínajúcej choroby môžu byť rôzne zdravotné problémy prejavujúce sa najmä bežnými hnačkami, zvýšenou teplotou, bolesťami brucha, hlavy či rôznymi hnisavými infekciami pod obrazom bolestivého začervenania či teplejších miest na koži. Ak sa objavia takéto či iné podobné problémy, je nutné vyhľadať odbornú pomoc.

■ **O ktoré ochorenia ide a ako je možné sa proti nim chrániť?**

Medzi veľmi nebezpečné ochorenia patrí úplavica, čiže bacilárna dyzentéria charakterizovaná častými hnačkovými stolicami s prímесou hlienu, prípadne čerstvej krvi a s bolestivým nutkaním na stolicu. Pôvodcom ochorenia sú baktérie – šigely. Ochorenie sa prenáša fekálno-orálnou cestou najmä vodou kontaminovanou ľudskými výkalmi zo žúmp, ale aj potravinami druhotne kontaminovanými prostredníctvom znečistených rúk. Pri prevencii je dôležité dodržiavanie základných hygienických zásad – umývanie rúk, zabezpečenie zdravotne bezchybnej pitnej vody a potravín, bezpečná likvidácia odpadu a odpadových vôd.

Ďalším závažným ochorením s fekálno-orálnym prenosom, s ktorým treba počítať, je vírusová hepatitída – žltáčka typu A. Jej inkubačný čas je priemerne 30 dní, čiže prvé príznaky ochorenia sa môžu objaviť približne o mesiac po infikovaní. V typických prípadoch sa ochorenie prejaví únavou, nechutenstvom, napínaním na zvracanie, zvýšenou teplotou, bolesťou pod pravým rebrovým oblúkom, tmavým močom, svetlou stolicou a žltým sfarbením očných bielok a kože. Posledné príznaky – žlté sfarbenie kože môže v niektorých prípadoch chýbať, čo však nič nemení na skutočnosti, že infekcia postihuje pečenevé bunky a môže sa ďalej šíriť. Z pečene infikovaného človeka sa dostáva do čreva a stolicou sa vylučuje do vonkajšieho prostredia. Znečistenými rukami, vodou, prípadne potravinami sa dostáva do organizmu vnímavého človeka. Ochorenie trvá priemerne 1 mesiac a zanecháva trvalú imunitu. Najdôležitejším preventívnym opatrením proti žltáčke je dodržiavať zásady osobnej hygieny, najmä umývanie rúk po použití toalety, pred jedlom a hlavne používať zdravotne vyhovujúcu pitnú vodu. Najúčinnjším

preventívnym opatrením je očkovanie. Očkovanie sa odporúča najmä osobám vo zvýšenom riziku nákazy – zamestnancom kanalizácií a odpadového hospodárstva, zdravotníckym pracovníkom, záchranárom, ale i cestovateľom do voľnej prírody.

Akútnym ochorením s inkubačným časom priemerne 10 dní, ktoré postihuje nielen pečeň ale i obličky a centrálny nervový systém, je leptospiróza. Baktérie – leptospiry prenášajú divo žijúce hlodavce (potkany, myši, hraboše), ale aj domáce zvieratá, najmä ošípané a psy. K prenosu na človeka dochádza najčastejšie povrchovou vodou, prípadne vlhkou pôdou kontaminovanou močom infikovaných zvierat. K infekciám dochádza často pri kúpaní v prírodných kúpaliskách, rybolove, poľnohospodárskych prácach najmä v močaristých terénoch a v oblastiach postihnutých povodňami.

Tularémia je ochorenie, ktoré prebieha pod rôznym klinickým obrazom, v závislosti od mechanizmu prenosu nákazy na človeka. Klinicky sa manifestuje buď zdurením lymfatických uzlín, alebo zápalom pľúc alebo hnačkami. Prameňom pôvodcu nákazy sú choré zvieratá – divé zajace, drobné hlodavce. Prenos infekcie je priamym kontaktom alebo prehltnutím kontaminovanej vody a potravín. Ako faktor prenosu sa uplatňuje i vzdušná cesta.

Pri prevencii posledných dvoch ochorení sa odporúča použitie vhodných ochranných pracovných prostriedkov, pitie vody len zo známych zdrojov, nosenie vhodnej obuvi, deratizácia kanalizácií, čističiek odpadových vôd, ochrana potrebná pred kontamináciou močom hlodavcov – obaly plechovkových nápojov pred otvorením dôkladne umyť.

Pretože prameňom nákaz po povodniach sú často infikované hlodavce, vtáky, hydina, ošípané, môžeme očakávať aj zvýšený výskyt salmonelóz. Ich prenos sa uskutočňuje prehltnutím. Faktormi prenosu sú primárne suroviny z infikovaných zvierat alebo sekundárne infikované potraviny. K prenosu medzi ľuďmi dochádza iba pri hrubých nedostatkoch v osobnej hygiene.

■ Ako je to s komármi?

Aj v našom regióne bolo zaznamenané ich premnoženie na úrovni kalamitných stupňov. Je potrebné vedieť, že za slnečného počasia sa komáre najviac zdržujú pod listami stromov či krovín. Vyletujú najmä podvečer po západe slnka. Miestami vhodnými na ich množenie sú najmä stojaté vody vrátane vonkajších zásobníkov vody v záhradách. Na zamedzenie šírenia v týchto zásobníkoch sa odporúča naliať na hladinu trochu oleja alebo ich pozakrývať napr. polystyrénovými pokrývkami.

Komáre v našich podmienkach patria predovšetkým medzi obťažujúci hmyz. Pri intenzívnom doštipaní a rozškrabani však môže prísť k infekciám kože. Vzhľadom na to, že nie je možné vylúčiť ani prenos niektorých vírusových ochorení komármi, je nutné pri zvýšených teplotách a bolestiach hlavy vyhľadať lekára. V prípade výskytu ľudských ochorení súvisiacich s premnožením komárov môže regionálny hygienik nariadiť plošné postreky.

■ Výpočet ochorení súvisiacich s povodňami je naozaj široký. Existujú všeobecné opatrenia, ktoré je potrebné dodržiavať?

Na pitie a varenie zásadne používame len vodu, ktorej zdravotná bezchybnosť je spoločne overená. Ak bola studňa priamo zaplavená, voda z nej sa nesmie používať na pitie ani na varenie, kým sa nevykoná sanácia a výsledky rozboru vody sú vyhovujúce. Pri všetkých prácach spojených s likvidáciou následkov povodní je potrebné dodržiavať základné zásady ochrany zdravia – starostlivo a často si umývať ruky mydlom. V priebehu prác používať ochranné prostriedky – najmä gumené rukavice, gumený plášť, pevnú nepremokavú obuv. Po ich použití je nevyhnutné odevy a obuv vyčistiť a vydezinfikovať.

Aj vyčistené miesto môže byť nechtiac opätovne kontaminované niekým iným, alebo hmyzom, vetrom a pod. Kontaminované bývajú i miesta, ktoré viditeľne nepreukazujú znaky znečistenia.

Nekonzumovať potraviny, ktoré neboli pri zaplavení hermeticky uzavreté ani potraviny z chladiacich zariadení, v ktorých prišlo v dôsledku povodní k výpadku elektrickej energie.

Presné návody na sanáciu studní či obydli môžu nájsť ľudia na webových stránkach jednotlivých Regionálnych úradov verejného zdravotníctva.

Na otázky Noviniek z radnice odpovedala

MUDr. Miriam Ondicová – krajská odborníčka pre epidemiológiu z RÚVZ so sídlom v Trnave

Recepty zeleninových jedál

V súťaži Dní zdravia 2010 boli ocenení nasledovní čitatelia Noviniek z radnice, ktorí zaslali recepty zeleninových jedál: G. Kollárová z Trnavy, M. Sahin, Yildiz restaurant team z Trnavy, Dr. K. Grendová z Trnavy, A. Melušová z Bratislavy a Ing. O. Blažo z Trnavy.

Halušky z celozrnej múky

Potrebuje: 1 šálku celozrnej pšeničnej múky, ½ šálky hladkej pšeničnej múky, 1 šálku vložiek, ½ šálky pohánky.

Z uvedených surovín a vody vytvoríme husté cesto, z ktorého urobíme trhance alebo halušky. Varíme v osolenej vode, kým nevyplávajú na povrch. Podávame posypané makkom, s ovocím alebo so zeleninou.

*Recept do súťaže zaslala pani Gabika Kollárová
Rubriku vedie: MUDr. Bohumil Chmelík*

POZVÁNKY

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

VÝSTAVY

■ TEODOR TEKEL

v západnom krídle radnice

Výročná výstava k 35. výročiu úmrtia Teodora Tekela, kurátor: Alena Piatrová
Vernisáž: v stredu 14. 7. 2010 o 17.00 h
Výstava potrvá do 19. 9. 2010

■ INGE VIŠŇOVSKÁ

v Synagóge – Centre súčasného umenia

Kurátor: Vladimír Beskid
Vernisáž: vo štvrtok 15. 7. 2010 o 17.00 h
Výstava potrvá do 5. 9. 2010

■ MILOŠ ALEXANDER BAZOVSKÝ

(1899 – 1968), v Kopplovej vile GJK

Výmena stálych expozícií Galérie Jána Koniarka v Trnave a Galérie M. A. Bazovského v Trenčíne, kurátor: Danica Lovišková
Výstava potrvá do 5. 9. 2010

■ JÁN KONIAREK Pro Patria

Galéria Miloša Alexandra Bazovského v Trenčíne, Palackého 27

Výmena stálych expozícií Galérie Jána Koniarka v Trnave a Galérie M. A. Bazovského v Trenčíne, kurátor: Miroslav Zajac
Výstava potrvá do 5. 9. 2010

■ EXIN

**STANO MASÁR: DVA VSTUPY
ILONA NÉMETH: BRÁNA (1992)**

Predstavenie tvorby Stana Masára a Ilony Németh v rámci projektu EXIN

(skratka pre exteriér–interiér)
 Konceptcia projektu: Vladimír Beskid
 Výstava potrvá do 5. 9. 2010

■ **Mirosław Balka (Varšava) – AGOGANYŠ**

Inštalácia site-specific
 v Synagóge – Centre súčasného umenia
 Kurátor: Vladimír Beskid
 Výstava potrvá do 11. 7. 2010

■ **„CECI NÉŠT PAS UN PEDAGOGUE“**

Predstavenie tvorby študentov Katedry
 pedagogiky výtvarného umenia
 Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity
 pod vedením Veroniky Rónaiovej
 KIUb 3, Kopplova vila GJK
 Kurátor: Vladimír Beskid
 Výstava potrvá do 11. 7. 2010.

Stále expozície GJK v Trnave:

Kopplova vila

■ **JÁN KONIAREK (1878-1952)**
 – stála expozícia sochárskej tvorby

■ **KLENOTY DOMOVA** – slovenské klasické
 umenie 20. storočia

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV** – výber
 diel z kolekcie portrétneho žánru
 reprezentujúce vývoj portrétneho
 maliarstva od konca 18.storočia po
 súčasnosť zo zbierok GJK

Synagóga – Centrum súčasného umenia

■ **EXPOZÍCIA JUDAÍK** – zo zbierky Židovskej
 náboženskej obce Bratislava

AKCIE / AKTIVITY

■ **ART LABORATÓRIUM**

– Tvorivé dielne a výtvarná tvorba
 k aktuálnym výstavám pre MŠ a ZŠ
 v spolupráci Katedrou pedagogiky
 výtvarného umenia Trnavskej univerzity.

**24. 7. o 20.00 h v Synagóge – Centre
 súčasného umenia**

■ **STEVE VON TILL**

Po Scottovi Kellym príde koncertovať so
 svojím sólovým projektom do Trnavy aj
 druhý frontman NEUROSIS, Steve Von Till.
 „Predskakovať“ bude opäť formácia VANTH

KNIŽNICA JURAJA FÁNDLYHO

■ **PRÁZDNINOVÝ SUPERKLUB 2010**

Knížnica Juraja Fándlyho v Trnave pozýva
 všetky trnavské deti i deti prázdninujúce
 v našom meste, ich starších súrodencov,
 rodičov, starých rodičov na 18. ročník
 prázdninových aktivít.

Tohtoročná téma je: Spoznaj svojich susedov,
 alebo Aj za hranicami žijú deti ako ja
 Spoločný program je vždy v stredu od 10.00
 do 12.00 h v knižničnej záhrade. V prípade
 nepriaznivého počasia v oddelení pre deti
 v Trnave.

Vstup na platný čitateľský preukaz.

■ **7. júla o 10.00 h PRÁZDNINY UŽ MÁME,
 SÚŤAŽÍME A SPOLU SA HRÁME!**

Slávnostné otvorenie superklubu
 a prezentácia publikácie Ján Navrátil.
 Výberová personálna bibliografia
 Hostia: Ján Navrátil, Timotea Vráblová

■ **14. júla o 10.00 h LIBUŠE FRIEDOVÁ
 MEDZI NAMI...**

Stretnutie so spisovateľkou Libušou
 Friedovou a rozprávanie o jej detstve
 prežitom v Čechách

■ **21. júla o 10.00 h AKO ŽIJÚ DETI
 V RAKÚSKU?**

Stretnutie so spisovateľkou a ilustrátorkou
 Janou Dallosovou, žijúcou vo Viedni

■ **28. júla o 10.00 h PRÁZDNINOVÝ
 POZDRAV Z UKRAJINY**

tvorivá dielňa s ukrajinskou ilustrátorkou
 a grafičkou Oksanou Lukomskou, autorkou
 obálky časopisu KJF v Trnave ČARUŠKA

■ **LETNÁ BURZA KNÍH**

V spolupráci s Krajskou pobočkou Spolku
 slovenských knihovníkov

1. júla 13.00 – 18.00 h

2. júla 9.00 – 18.00 h

V záhrade KJF, v prípade nepriaznivého
 počasia v čitárni

■ **SPISOVATEĽ, KŇAZ A ĽUDOMIL
 – JURAJ FÁNDLY**

Vedomostná súťaž k 260. výročiu narodenia

Juraja Fándlyho, po ktorom je pomenovaná aj najväčšia verejná knižnica v Trnavskom samosprávnom kraji. Podujatie sa koná v Roku kresťanskej kultúry.

Súťaž sa realizuje na webovej stránke www.kniznicatrnava.sk, určená je všetkým návštevníkom od 15 rokov. Vyhodnotenie v septembri 2010.

VÝPOŽIČNÝ ČAS POČAS LETNÝCH MESIACOV JÚL – AUGUST 2010

Hlavná budova, Rázusova ul. 1:

pondelok 8.00 – 18.00

utorok – piatok 8.00 – 16.00

sobota 8.00 – 12.00

oddelenie pre deti v sobotu zatvorené

oddelenie pre nevidiacich:

pondelok – piatok 9.00 – 12.00

sobota zatvorené

**hudobné oddelenie, Ul. M. Schneidera
Trnavského 5**

pondelok zatvorené

streda 10.00 – 17.30

utorok, štvrtok, piatok 9.00 – 16.00

pobočky Prednádražie, Tulipán, Vodáreň:

pondelok zatvorené

utorok 10.00 – 17.30

streda, štvrtok, piatok 8.00 – 15.00

UPOZORNENIE!

Počas letných mesiacov bude ZATVORENÉ na týchto pracoviskách:

Pobočka Prednádražie: 2. 8. – 16. 8. 2010

Pobočka Tulipán: 26. 7. – 9. 8. 2010

Pobočka Vodáreň 28. 6. – 2. 8. 2010

Hudobné oddelenie 2. 8. – 31. 8. 2010

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

KLARISKÝ KLÁŠTOR, Múzejné námestie 3

EXPOZÍCIE:

Archeológia, Gotická Trnava, Dejiny Trnavy, Umelecké remeslo v Číne a Japonsku, Kampanologická expozícia, Oratórium, Ľudová hrnčina, Ľudový odev západného Slovenska, Príroda Malých Karpát, Krása zašlých čias, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Sakrálné pamiatky

VÝSTAVY:

■ KRÁSY ŽIVEJ PRÍRODY

výstava zo zbierok Západoslovenského múzea sprístupnená od 1. júla do 15. septembra

■ SALÓN 2010

Členská výstava Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska Vernisáž v stredu 9. júna o 17.00 h, výstava potrvá do 12. 9. 2010

■ MODERNÉ TERČE

výstava Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska Vernisáž v stredu 9. júna o 17.00 h, výstava potrvá do 12. 9. 2010

■ TRNAVSKÉ DROBNOSTI

Výstava potrvá do 30. apríla 2011

■ ZREŠTAUROVANÉ TERČE

Výstava terčov Spolku trnavských ostrostrelcov, ktoré boli v rokoch 2007 – 2009 zreštaurované s finančnou pomocou grantového systému MKSR

■ MAROKO

dokumentárna výstava do 28. 2. 2011

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5

EXPOZÍCIE:

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dejiny Cirkevného hudobného spolku, Dvorana slávy dobra

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

– OLÁHOV SEMINÁR

Námestie sv. Mikuláša 10

EXPOZÍCIA:

**WILLIAM SCHIFFER – ŽIVOT A DIELO
SOCHÁRA A MEDAILÉRA**

VÝSTAVA:

■ PREMENY BIBLIE

zo zbierok historickej knižnice do 31. augusta 2010

Západoslovenské múzeum, Galéria Jána Koniarka, Divadlo Jána Palárika a Knižnica Juraja Fándlyho sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja

MESTO TRNAVA VÁS POZÝVA

Leto 2010

KINO HVIEZDA

- 1. – 5. 7. o 17.30 a 19.30 h
PRINC Z PERZIE: PIESKY ČASU
- 6. – 8. 7. o 17.30 a 19.30 h
PRIESTUPNÝ ROK
- 9. – 12. 7. o 17.30 a 19.45 h
NEZABUDNI NA MŇA
- 13. – 15. 7. o 17.00 a 19.30 h SEX V MESTE – 2
- 16. – 19. 7. o 17.30 a 19.30 h
MUŽI, ČO ČUMIA NA KOZY
- 20. – 22. 7. o 17.30 a 19.30 h SVITANIE
- 23. – 27. 7. o 17.30 a 19.30 h
ŽENY V POKUŠENÍ
- 28. – 29. 7. o 17.30 a 19.30 h
NA HRANE TEMNOTY
- 30. 7. – 2. 8. o 17.30 a 19.30 ZÁLOŽNÝ PLÁN

DETSKÉ PREDSTAVENIA – o 15.30 h

- 2. – 5. 7. PESTÚNKA V AKCII
- 10. – 11. 7. ALVIN A CHIPMUNKOVIA – 2
- 17. – 18. 7.
ARTUR A MALTAZARDOVA POMSTA
- 24. – 25. 7.
KÚZELNÁ OPATROVATEĽKA A VEĽKÝ TRESK
- 31. 7. – 1. 8. AKO SI VYCVIČIŤ DRAKA

PROGRAM PRÍRODNÉHO KINA

Začiatok všetkých filmových predstavení do 17. 7. o 21.30 h, od 26. 7. o 21.00 h

- 1. 7. DOKTOR OD JEZERA HROCHŮ
- 2. – 4. 7. PRINC Z PERZIE: PIESKY ČASU
- 5. 7. PRIESTUPNÝ ROK
- 6. 7. MARIÁN VARGA
- 7. – 8. 7. IRON MAN – 2
- 9. – 11. 7. NEZABUDNI NA MŇA
- 12. 7. ANTIKRIST
- 13. – 15. 7. SEX V MESTE – 2
- 16. 7. EKOFEST
- 17. – 18. 7. MUŽI, ČO ČUMIA NA KOZY
- 19. – 20. 7. SAMEC
- 21. – 22. 7. SVITANIE
- 23. – 25. 7. ŽENY V POKUŠENÍ
- 26. – 27. 7. ZELENÁ ZÓNA
- 28. – 29. 7. NA HRANE TEMNOTY
- 30. – 31. 7. AKO SI VYCVIČIŤ DRAKA

KULTÚRA A SPOLOČNOSŤ

- **1. júla o 17.00 h pri Bernolákovej bráne STREDOVEKÉ BAŠTY TRNAVY OPĀŤ OŽIVAJÚ**
Novinka – inscenovaná prehliadka „naživo“ priblíži návštevníkom obdobie stredoveku
- **2. júla o 20.00 h v mestskom amfiteátri ROBO PAPP a BYSTRÍK ČERVENÝ**, vstupné 5 €
- **2. júla od 19.00 h v Bernolákovom sade „FRAJ DEJ“ V PROME** – koncerty trnavských kapiel
19.00 h – DIG the CHICK
Exhibícia OZ STREET SPORTS TRNAVA (inline a skate nadšenci)
20.00 h – DOWNHIL
- **2. – 6. júla o 21.30 h na Trojičnom námestí LETNÝ BAŽANT KINEMATOGRAF**
Výber najlepších českých a slovenských filmov
2. júla POKOJ V DUŠI
3. júla 2 BOBULE
4. júla KAWASAKIHO RUŽA
5. júla LIBÁŠ JAKO BŮH
6. júla NESTYDA
- **4. júla 2010 o 15.30 h pred radnicou Nedel'né potulky malým Rímom PO STOPÁCH POZORUHODNÝCH OSOBNOSTÍ TRNAVY**
- **4. júla o 15.00 h v mestskom amfiteátri DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE 18.00 h dychová hudba Tatrachemka**
- **7. júla o 17.00 h pri Bernolákovej bráne STREDOVEKÉ BAŠTY TRNAVY OPĀŤ OŽIVAJÚ**
Novinka – inscenovaná prehliadka naživo“ priblíži návštevníkom obdobie stredoveku
- **9. júla o 20.00 h RICHARD GAJLÍK** (večer venovaný Stingovi), vstupné 5 €
- **10. júla o 20.00 h v mestskom amfiteátri BORIS ČELLÁR + LUCIA LUŽINSKÁ trio** vstupné 5 €

■ 10. júla 2010 o 15.30 h**PO BITKE V TRNÍ**

Bezplatná prehliadka mesta pre deti

■ 11. júla 2010 o 15.30 h pred radnicou**Nedeľné potulky malým Rímom****ĽUDIA A UDALOSTI TRNAVY
NA PAMÄTNÝCH TABULIACH****■ 11. júla o 15.00 h v mestskom amfiteátri****DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE****18.00 h Koncert kapely BOROVIENKA****14. júla o 17.00 h v západnom krídle radnice****TEODOR TEKEL (1902 – 1975)**

Vernisáž výstavy významného maliara katolíckej moderny

16. júla od 19.00 h v Bernolákovom sade**„FRAJ DEJ“ V PROME**

– koncerty trnavských kapiel

19.00 h MAJČAS

20.00 h GOLDENVEIN

16. júla v mestskom amfiteátri**EKOFESE 2010**

Spojenie alternatívnej kultúry s prírodou.

Výťažok z festivalu bude venovaný na výsadbu ruží v Trnave. Motto Ekofestu: „Čím viac nás pride, tým viac ruží rozkvitne“

17. júla o 22.00 h v Bernolákovom sade**NOČNÉ VERŠE PROMENÁD**

Verše domácich a zahraničných autorov a víťazov celoslovenskej literárnej súťaže budú interpretovať herci, recitátori, hudobníci. Na záver VOLNÉ PÓDIUM

V prípade nepriaznivého počasia sa podujatie uskutoční v západnom krídle radnice

■ 18. júla 2010 o 15.30 h**v Západoslovenskom múzeu****Nedeľné potulky malým Rímom**

TRNAVSKÉ DROBNOSTI – prehliadka výstavy zaujímavostí z histórie mesta s odborným výkladom

■ 8. júla o 15.00 h v mestskom**amfiteátri****DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE****18.00 h dychová hudba BOJNICKÁ KAPELA****■ 23. júla od 19.00 h v Bernolákovom sade**

„FRAJ DEJ“ V PROME, K.D.A – Krdel divých Adamov, tanečná exhibícia BLACK DIAMONDS POKOJNÝ PIESOK (Gabo Vohlárik, Rišo Gajlík, Tomáš Gajlík)

■ 25. júla 2010 o 15.30 h pred radnicou**Nedeľné potulky malým Rímom
KÓŠER TRNAVA****■ 25. júla o 15.00 h v mestskom****amfiteátri****DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE****18.00 h dychová hudba DUNAJSKÁ KAPELA****■ 27. júla o 18.00 h****v západnom krídle radnice**

RAKURS – literárno-hudobno-výtvarný večer, hosť: HORANA - pesničkárka, ktorá vychádza z karpatskej hudby, maľba: Oksana Lukomska, hudba: Romanika

■ 30. júla od 20.00 h v Bernolákovom sade**„FRAJ DEJ“ V PROME**

H PROJEKT (funky, jazz)

Exhibícia na bicykloch BMX – „flatland.sk crew“ DELIKATESA (hip hop)

■ 1. augusta 2010 o 15.30 h pred radnicou**Nedeľné potulky malým Rímom****PROTESTANTSKÁ TRNAVA****■ 1. aug. o 15.00 h v mestskom amfiteátri****DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE****18.00 dychová hudba VIŠTUČANKA****■ 6. aug. o 20.00 h v mestskom amfiteátri****KAROLÍNA HITLAND** – jazz pop, vstupné 5 €**■ 8. augusta 2010 o 15.30 h****v Západoslovenskom múzeu****Nedeľné potulky malým Rímom**

KLARISKY – príbeh najstaršieho žobravého rádu v Trnave

■ 8. augusta o 15.00 h**v mestskom amfiteátri****DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE****18.00 h dychová hudba KRIŽOVIANKA****■ 15. augusta 2010 o 15.30 h pred****radnicou****Nedeľné potulky malým Rímom****ZA HERALDICKÝMI PAMIATKAMI TRNAVY**

■ **15. augusta o 15.00 h**
v mestskom amfiteátri
DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE
18.00 h dychová hudba MILOČANKA, ČR

■ **20. augusta o 20.00 h**
v mestskom amfiteátri
ZUZANA SMATANOVÁ, vstupné: 7 €

■ **20. – 22. augusta na Trojičnom námestí**
TRNAVSKÁ BRÁNA 2010

IX. ročník medzinárodného festivalu
folklórnych súborov

■ **22. augusta o 18.00 h**
na Trojičnom námestí
dychová hudba VRACOVJACI, ČR

■ **22. augusta o 20.30 h**
v mestskom amfiteátri
Slovenské divadlo tanca: CARMEN
Hudba: Georges Bizet / Rodion Ščedrin
Choreografia a réžia: Ján Ďurovčík
vstupné: 5 € v predpredaji,
7 € v deň predstavenia

■ **22. augusta o 15.30 h pred radnicou**
Nedeľné potulky malým Rímom
TRNAVSKÉ PIVOVARY – netradičné
putovanie spojené s ochutnávkou
obľúbeného moku

■ **25. augusta o 17.00 h a 20.30 h**
STREDOVEKÉ BAŠTY TRNAVY OPĀŤ OŽÍVAJÚ
Novinka – inscenovaná prehliadka, ktorá
„naživo“ priblíži návštevníkom obdobie
stredoveku

■ **27. augusta o 20.00 h**
v mestskom amfiteátri
RYTMUS + TINA, vstupné: 6 €

■ **28. augusta o 20.00 h**
v mestskom amfiteátri
MICHAL DAVID, vstupné: 20, 15 €

■ **29. augusta 2010 o 15.30**
pred Divadlom Jána Palárika
Nedeľné potulky malým Rímom
ČO SA SKRÝVA ZA DIVADELNOU OPONOU

■ **29. augusta o 15.00 h**
v mestskom amfiteátri
DETSKÉ DIVADELNÉ PREDSTAVENIE
18.00 h dychová hudba ŽADOVJACI, ČR

■ **29. augusta od 19.00 h na radnici**
TRNAVSKÝ JAZZYK
Medzinárodný jazzový festival
DAN BÁRTA + ILUSTRATOSPHERE
DANIEL HERIBAN TRIO
vstupné: 6 €

■ **31. augusta o 18.00 h v západnom**
krídle radnice
RAKURS – literárno-hudobno-výtvarný večer

■ **29. augusta a 5., 12., 19., 24.**
septembra o 20.00 h
v Bazilike sv. Mikuláša
TRNAVSKÉ ORGANOVÉ DNI
Festival organovej hudby s medzinárodnou
účasťou, vstupné: 3 €
24. 9. 2010 – vstupné 5 €

■ **3. septembra o 20.00 h**
v mestskom amfiteátri
HIP HOP (uviedenie CD)

■ **9. – 12. septembra**
TRADIČNÝ TRNAVSKÝ JARMOK

GARANTOVANÉ PREHLIADKY MESTA
Každú júlovú a augustovú nedeľu o 14.00 h
pri mestskej veži

OTVORENIE KOSTOLOV

■ **BAZILIKA SV. MIKULÁŠA**
Po – Pi: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h
Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **KATEDRÁLA SV. JÁNA KRSTITEĽA**
Po – Pi: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h
So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **KOSTOL SV. JAKUBA** – františkánsky
Po – Pi: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h
So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **KOSTOL NAJSV. TROJICE** – jezuitský
Po – Pi: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h
So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ **KOSTOL SV. ANNY** – uršulínsky
Vstup len pre skupiny s objednaným
sprievodcom mesta

■ **KOSTOL SV. JOZEFA** – paulínsky
Po – Pi: 10.00 – 12.00 h, 13.00 – 16.00 h

■ **KOSTOL SV. HELENY**
Po – Pi: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h
So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ EVANJELICKÝ KOSTOL a. v.

Po – Pi: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

MESTSKÉ TÁBORY V ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH

■ ZŠ na Atómovej ulici 6. – 9. júla

– Spoznávanie mesta a okolia

■ ZŠ na Spartakovskej ulici 6. – 9. júla, 12. – 16. júla – Aktivity so Spoločenstvom Hrubáci

■ ZŠ na Ulici Jána Bottu 12. – 16. júla

Športovo-turistické aktivity a tvorivé dielne

■ ZŠ s MŠ na Vančurovej ulici 19. – 23. júla – prehliadka zaujímavosti Trnavy, výlety do okolia, na záver „opekačka“ so sladkým prekvapením

■ Domka – Združenie saleziánskej mládeže na Kopánke 19. – 23. júla

Zoznámenie s prírodou prostredníctvom
hier a aktivít

■ ZŠ na Ulici Maxima Gorkého 2. – 6. augusta – Šport, hry a výlety so Spoločenstvom Tulipánci

■ ZŠ na Ulici Kornela Mahra 16. – 20. augusta – Spoznávanie okolia a histórie Trnavy, hry a tvorivé aktivity

■ ZŠ na Námestí Slov. učného tovarišstva 23. – 27. augusta – Trnava – turisticko-športové aktivity

■ ZŠ s MŠ I. Krasku v Trnave Prázdninový školský dvor

MESTSKÉ TÁBORY V KALOKAGATII

■ 6. – 9. júla PO STOPÁCH NAŠICH PREDKOV

■ 12. – 16. júla HURÁ, PRÁZDNINY!

■ 19. – 23. júla HISTÓRIA TROCHA INAK...

■ 26. – 30. júla ZÁLESÁCI

Mestské tábory sú od pondelka do piatku od 8.00 do 16.00 h, určené sú pre deti vo veku od 7 do 12 rokov. Náplňou táborov sú výlety do okolia Trnavy, návštevy hradov a zámkov, návšteva kúpaliska a rôzne zábavné súťaže. PRIHLÁŠKY: v Kalokagatii – CVČ na Streleckej ul. alebo na www.cvc.trnava.sk

■ PRÁZDNINOVÝ FUTBALOVÝ TURNAJ ULIČNÝCH DRUŽSTIEV

6. – 23. júla, 9. – 13. augusta
na asfaltovom ihrisku v areáli AŠK Slávia
Stretnutie kapitánov alebo vedúcich
družstiev je 29. júna 2010 o 14.00 h
v Kalokagatii – CVČ na Streleckej ul. v Trnave

ŠPORT

■ **3. júla o 17.00 h Medzinárodný cestný
beh Špačince – Trnava a späť**
(10,3 km), 33. ročník
Obrátka pretekov v Trnave (kruhovka
na Kopánke, od 17.15 h)

■ **24. a 25. 7. o 9.30 h v Mestskom
športovom areáli FK Lokomotíva
TRNAVA CUP** – medzinárodný futbalový
turnaj starších dorastencov

■ **29. júla od 3.45 h**
NONSTOP CYKLOJAZDA TRNAVA – RYSY
Po stopách Trnavskej posádky v SNP
33. ročník, 320 km

■ **31. júla o 12.00 h v Národnom
minigolfovom centre, Ulica Juraja Slottu**
PRVÁ LIGA V DRÁHOVOM GOLFE
otvorenie sezóny 2010/2011
2. kolo 1. augusta o 9.00 h

■ **9. – 15. augusta od 9.00 h**
v Mestskom tenisovom areáli TC Empire
Ulica J. Hajdóczyho
ITF TRNAVA EMPIRE CUP, 2. ročník

Novinky z radnice nájdete aj na www.trnava.sk

NOVINKY Z RADNICE – informačný mesačník mesta Trnava. Vydavateľ: Mesto Trnava. IČO: 00313114. Evidenčné číslo: EV 2899/09. Šéfredaktor: Ing. Pavol TOMAŠOVIČ, tlačový tajomník. Redaktorka: Elena Ursinyová. Grafická úprava: Andrej Grossmann. Redakcia: Radnica, Hlavná 1, 917 71 Trnava. Číslo telefónu: 033/32 36 348. E-mail: pavol.tomasovic@trnava.sk, elena.ursinyova@trnava.sk. Náklad 5 000 ks. Redakcia nevyžiadané rukopisy a fotografie nevracia. Tlač: B-print, Dedinská 28 Trnava.